

Postmodern Bilgelik: Yeni Çağ Söyleminde Kişisel Gelişim ve ‘Ruhsal Alıştırmalar’

K. Oya Parker*

Ege Üniversitesi

Postmodern Wisdom: Personal Growth and ‘Spiritual Exercises’ in New Age Discourse

Özet

Yeni çağ söylemi, bireyselleşme ve dünyevileşme süreçlerine bağlı gelişmiş, karmaşık, çeşitli düşünce ve inançların melez ve bütünlük bir versiyonu olarak postmodern bir varoluş felsefesi ortaya koyar. Yaşam ve varoluş hakkında tutarlı bir bilgi ve açıklama alanı sunar ve bir inanç öznesi inşa eder. Bu çalışmada yeni çağ takipçilerinin okuru ve yazarı olduğu İndigo adlı internet dergisinde yayınlanan 29 yazı analiz edilerek, yeni çağ söyleminin 5 temel yorum repertuarı çıkarılmıştır: (a) “dünyaya gelme nedeni ve yaşam misyonu olarak tekâmül”; (b) “bir bilinç ve benlik sıçraması olarak tekâmül”; (c) “kendi içine dönmüş, daimi farkındalık içinde dünyevi benlik”; (d) “tekâmül aracı olarak beden ve beden ruhsallığı”; (e) “bir çalışma alanı olarak tekâmül ve ruhsal alıştırmalar”. Yorum repertuarlarının her biri, daha geniş ölçekte, “varoluşun tekâmülü” ve “bütünü, sonsuz varlığın tamamlayıcı bir parçası olarak insan” şeklinde adlandırılabilir, kişinin kendi ilerlemesi için ne, neden ve nasıl çalışma yapabilir konusunda açıklamalar sunan iki söylem kaynağı ile bağlantılıdır. Çalışmada yorum repertuarları üzerinden analiz edilen yeni çağ söylemi psiko-sosyal ve kültürel bağlamda ele alınmış ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Popüler kültür, günlük düşünce, söylem, kişisel gelişim, yeni çağ ideolojisi

Abstract

New age discourse put forwards a post-modern philosophy of being as a hybrid and integrated version of various complex thoughts and beliefs that its genesis lay in the processes of individualization and secularization. It presents a consistent knowledge and explanatory domain about life and existence. Therefore, it constructs a subject in context of a specific mode of a belief. In the internet journal named “Indigo”, there were 29 essays published, the authors and readers of which, are mostly among new age followers who were analyzed and 5 interpretative repertoires of new age discourse were extracted. These are (a) “evaluation as the reason for coming to the world and the mission of living”; (b) “evaluation as a jumping of the consciousness”; (c) “secular self focused on inner life with a permanent awareness of himself/herself”; (d) “body as the mediator of evaluation and her spirituality”; (e) “evaluation as a subject to work for and spiritual exercises”. All of them are linked to the broader discursive resources of “evaluation of the being” and “human as the integral of the wholeness, the eternal existence” that were drawn on by the texts to give explanations of what, why and how one can do for his/her own improvement. New age discourse along with the interpretative repertoires were examined and discussed by considering its psycho-social and cultural context.

Keywords: Popular culture, everyday thinking, discourse, personal growth, new age ideology

Giriş

Yeniçağ (*new age*) düşüncesi, takipçilerinden olalım ya da olmayalım “şifalandırma”, “aydınlanma”, “2012 geçişi”, “olumlu-olumsuz enerji alma”, “sinerji yaratma” ve farkına vardığımız ya da varmadığımız daha birçok kavram ve açıklama ile günlük dilimize nüfuz eden bir söylem düzeni olarak karşımıza çıkıyor. Yeniçağ söylemi, popüler felsefe, popüler bilim ve kişisel gelişim hakkında gazete ve dergi makaleleri, kitaplar, sosyal medya gruplarının paylaşımları, filmler, kimi zaman reklamlar aracılığıyla günlük düşünce ve popüler kültürün yadigarı olmayan bir parçası haline geldi. 1990’lar itibarıyla yaygınlaşan bu anlatı, popüleritesini 2012 ile birlikte insanlığın yeni bir çağa geçiyor olacağı fikrine ve kişisel gelişim alanına yönelik artan ilgiye borçlu görünüyor. Bunlardan birincisinde, insanlığın ruhsal (*spiritual*) ve fiziksel bir tekâmül evresinde olduğu, bireylerin kolektif bir uyanış için hazırlanmaları gerektiği vurgulanıyor. İkincisi ise yeniçağa hazırlık çalışmalarından daha kapsayıcı olarak kişisel gelişimi, özel hayatta, eğitim-öğretim alanında, iş yerinde başarılı bir kişi olma; kendini tanıma, yeteneklerini keşfetme ve kendini disipline ederek biçimlendirme vaadi taşıyor. Günümüzde yeniçağ düşüncesi 2012 ve altın çağ mitolojisi ile postmodern bir inanma biçimine işaret eder. Kişisel gelişim ise çoğu zaman az ya da çok yeniçağ düşüncesinden yararlan-

nan, gerek bireysel gerekse kurumsal düzlemde hizmet üreterek kendi ekonomi politikası ile hayata dahil olan bir sektördür.

Yeniçağ söylemi, popüler kültürde postmodern bir varoluş felsefesini nesneleştirir. Doğu ve Batı gizemcilerinden (gnostikler) farklı bir öğretiler şemsiyesi olarak belirmesi modernliğin tekno-bilimsel değerlerinin popülerleşerek sıradan insanın hayatına nüfuz etmesi ve kitle iletişim araçlarının gelişimi sayesinde modern kültürlerin küreselleşme imkânı bulması ile paraleldir. Dünyevileşmenin sıradan günlük hayatta köklenmeye ve kişinin, ayrı ve özel bir iç dünyaya, farklı ilgi ve yeteneklere sahip bir birey olarak kabul edilmeye başlanması bu hareketin komüniteryan yapıya sahip yerel ve kadim inanışlardan ya da dinlerden ayrı olarak ortaya çıkışında belirleyici bir faktör olmuştur. Uzun geçmiş M.Ö. 2600’lere, akupunktur uygulama kitabı Nei Ching’in yazarı İmparator Huang Ti’ye ve sonra gelen Taoizm’e kadar götürülse de, ruhçu (*spiritualist*) eğilime sahip kurumsal ve sosyal hareketlere 1700’lerde tek tük rastlanır. 1800’lerin ikinci yarısından sonra ise bu türden çalışma ve etkinliklerin arttığı ve 1900’lerin ikinci yarısı itibarı ile hızlandığı görülmektedir (York, 2004).

Dünyevileşme süreciyle beraber inanç ve din kurumlarının tekçi, otoriter ve totaliter yapısı kırılmış; bireyin kişisel eğilim ve akıl yürütmelerine

uygun brikolaj inançların gelişmesi mümkün olmuştur (Dobbelaere, 1999). Yeniçağ söylemi, dinlerin ve ruhsal öğretilerin modern hayattaki yeni versiyonunu inşa eden gelişmiş bir sosyal temsil sistemi içermektedir. Bu tutarlı söylem, fantastik nitelikte sembol ve imajlara dayalı bir dil ile inşa edilir. Ancak yeniçağ söyleminde bu sembol ve imajlar, metafor kavramını aşacak şekilde (henüz) gözle görünmeyen hakikatler olarak sunulur. Boyutlar, kristal enerjiye sahip arınma piramitleri, kutsal mağaralar, insana gen aktarımı yapmış dünya dışı varlıklar, melekler gibi beş duyu ile algılanamaz olan pek çok şey yeniçağcılarının ruhsal alıştırmalarında yer alır. Burada hakikatin imajiner olarak nesneleştirilmesi; görünmeyen hakikati hissetme, duyumsama çabası söz konusudur. Dolayısıyla bu söylem düzeninde fantezi ile gerçek ayrımı kalkmaktadır. Bir anlamda modern dünyada anlam bulan 'fantezi' olgusu, yeniçağ söyleminde anlamını yitirdiğinden artık fanteziden de söz edilemez.

Yaklaşık yüz yıllık bir geçmişi olan yeniçağ inanışları dinlere göre sapkın, modern akla göre irrasyonel bir alana; DSM-4'e göre muhtemelen normal dışı davranış ve düşüncelere işaret eder. Eğer bir grubun paylaştığı anlamlar deposu ve bir söylem düzeyine kavuşmamış olsaydı ve bir kişi bu fikirleri uluorta söylemekte ısrar etseydi, muhtemelen kendisini iradesi dışında bir sağaltım sürecinde bulabi-

lirdi. Fakat özellikle son 30 yıldır yeniçağ görüşünü az çok kabul eden insanlar için bu söylem paylaşılan, sosyal bir gerçeklik alanına işaret eder. Son yıllarda ise bu söylemin, akışkan bir şekilde, günlük dile geçtiğine, popüler kültürün dini, psikolojik, sosyolojik ve bilimsel açıklamalarında etkisini gösterdiğine tanık oluyoruz.

Bu çalışmanın amacı küresel bir popüler kültür niteliği taşıyan yeniçağ ideolojisinde hâkim 'kişisel gelişim ve aydınlanma' söylemini Türkçe metinler bağlamında incelemektir. Söz konusu amaç doğrultusunda yeniçağcı metinlerde kişisel gelişim konusundaki kuram ve yaklaşımlara çatı teşkil eden konu ve açıklama örüntüleri, yani Potter ve Wetherell'in (1987) kavramsallaştırmasıyla 'yorum repertuarları' analiz edilmektedir.

1. Yeniçağ Söyleminin Psiko-Sosyal ve Kültürel Bağlamı

Söylem, duygu, düşünce ve inanç, toplumsallık ve eylemi aynı anda içeren bir kavramdır. Herhangi bir söylemin inşa edilmesini mümkün ve o söylemi meşru kılan onun köklerinin dayandığı paradigmatik gerçekliktir.

Hanegraaff'a (1996) göre yeniçağ yaklaşımı, birbirinden az çok farklılaşan birçok alt öğretiyi ve grubu kapsayan şemsiye bir hareket gibi görülebilir. Bu hareketin içinde görülebilecek öğreti ve grupların ortak iki temel özelliği vardır. Birincisi dualist, rasyonel ve pozitivist paradigmayı,

bütüncül olmayan din ve bilim anlayışını karşısına alarak genel anlamda modern Batı kültürüne karşı bir eleştiri içerir. İkinci olarak Doğu felsefesi/dinleri ile karıştırılmış dünyevi bir Batınlık (*esoterism*) sunar. Bu Batını yaklaşımın söylemi, bütüncü (*holism*) ve ruhsal anlamda tekçidir (*monism*); sağlığı yalnızca bedensel bir arıza olarak gören modern tıbbı karşı şifacılığı ön planda tutar; kişinin, sahip olduğu tanrısal bir öz olan ‘yüksek benlik’ ile karşılaşmasını, ego’dan kaynaklanan sınırlandırmaları ve sorunları aşmasını önemser; kişinin yaratıcı bir potansiyeli olduğunu, hayatının kendi yaratımı olduğunu ve bu konuda kişisel sorumluluğu ön plana çıkararak yaşama, bireysel katılım açısından anlam kazandırır; yeniden doğuş (reenkarnasyon) ve karma inancı ile varoluşu, geliştirici, tekamül ettirici bir döngüsellik içinde görür (Hanegraaff, 1996; Ashehave, 2004).

Ashehave (2004) ruhsal içerikli bir kendine yardım kitabının dört linguistik özelliği üzerinden yeniçağ söylemini incelemiştir. Ashehave çalışmasında (a) belirli kavram ve ifadelerin (örn. kabul, haz, teslimiyet) yeniçağ ideolojisi doğrultusunda yeni bir bağlama taşınarak yeniden tanımlandığını; (b) yaşamın “bir okul”, “bir yolculuk” ve “bir oyun” metaforları içinden ele alındığını; (c) psikolojik, varoluşsal ya da ruhsal bir bağlam kazandırılan kavramların onlara insani özellikler yüklemek suretiyle kişi-

leştirildiklerini (örn. “bedeniniz beş duyu ile size hazzı öğretir”, “yaşam size sayısız ders sunar”); (d) hikâye ve ders içerikli çeşitli kıssalar yoluyla çeşitli değerlerin inşa edildiğini (örn. “hatalarımızdan öğreniriz”; “içgüdülerinize güvenin”) analiz eder. Yazara göre kitap ikna stratejileri ile okuyanda bir davranış değişimi yaratma hedefi gütmekte, söylemin bu dört linguistik özelliği ile yeniçağ düşüncesine uygun çeşitli özne pozisyonlarını, rolleri ve eylemleri inşa etmektedir.

Yeniçağ söyleminin psiko-sosyal temellerini, modernite ile birlikte beliren bireyselleşme ve dünyevileşme ekseninde ele almak mümkündür. Bu yeni anlatı, birey merkezlidir ve bireyin kendini merkeze yerleştiği bir dünya tasvir etmesine izin verir; bireye kendi varlığını anlama ve anlamlandırma konusunda kuramsal ve uygulamalı bir alan açar. İkinci olarak bireyin inançlarını modernliğin akılcılık, bilimsellik gibi temel yönelimlerini postmodern bir versiyonuyla yeniden inşa etmesine; inanç alanının bir hiper-gerçeklik haline getirilmesine olanak tanır.

1.1. Narsisizm Kültürü

Bireyselleşme modernizmin başlıca dönüştürücü eylemlerinden biridir (praksis). Bireyselleşme, bireyin kişisel deneyimlerini merkeze alır. Günlük hayatın bireysel duyumlara ve hislere bağlı olarak tanımlanan kişisel bir iç dünyadan hareketle yaşanması söz

konusudur. Diğer bir ifadeyle bireyin kendi hayatında başarılı, barışık, mutlu ve dengeli bir yurttaş olması her şeyden önce kendisi ve diğerleriyle sağlıklı ilişkiler geliştirmesine bağlıdır ve bunu sağlayacak iç dünyanın güçlü ve donanımlı olması gerekir. Bu çerçevede bireyin yeteneklerini keşfetme ve iç dünyayı olgunlaştırma uğraşısında aileler, psikologlar, pedagoglar, öğretmenler adeta seferber olmuşlardır. Öte yandan bu bakış açısı ve bu doğrultuda bireye yapılan yatırımlar, Batı'da 1970'ler itibarıyla tartışma konusu olan bir başka bireysel ve sosyal mutsuzluğun ve başarısızlığın hazırlayıcıları olarak değerlendirilmektedir.

Christopher Lasch ilk baskı yılı 1979 olan *The Culture of Narcissism* adlı kitabında Kuzey Amerika toplumu özelinde sosyo-kültürel bir analiz yaparak, modern ve kapitalist değerler ekseninde bir narsisizm kültürünün geliştiğine; bu kültürün yeni bir kişilik yapısı ortaya koyduğuna ettiğine işaret eder. Bu yeni narsisizm kültürü, önceki değerlere dayalı yaşayış ve hissediş biçimlerini tasfiye edecek denli kuşatıcıdır ve sosyo-politik bir süreç içinde inşa olmuştur. Richard Sennett ise modern şehirlerin ve kamu hayatının ortaya çıkışı bağlamında sosyo-kültürel dönüşüm ve bireyselleşme konusunu ele aldığı, ilk baskısı 1975 yılında yapılan *The Fall of Public Man* adlı kitabında insanın kendini mahrem alanında var etme eğilimi ile karakterize olan modern benliğe dikkat çeker.

Bu benlikte dış dünya, adeta bireyin iç dünyasına çekilmiştir ve her şeyi kendi iç dünyasından okuyan insan, hayatta karşılaştığı olguları kendi ilgilerine göre değerlendirip tavır almaya mahkûmdur. Bireyin kamusal yaşama psikolojik angajmanının zayıfladığı, buna karşın özel alanın öneminin giderek arttığı **günümüzde**, kişinin kendisiyle ilgili olmayan şeylerle bağı zayıflamıştır. Bu modern benlik çarpıcı şekilde “bu kişi ya da olay benim için ne ifade eder?” veya “ona karşı ne hissediyorum?” türü sorularda kendini gösterir. Sennett narsisizmi, klinik psikolojide bir patolojiye işaret eden anlamından farklı şekilde tarif eder. Ona göre narsisizm, kendi içine dönük olma, hayatı kendinden hareketle tanımlama eğiliminde gözlenen yeni bir karakter özelliğidir. Aslında bu karakter yapısı, adeta memnun olmanın önünde bir engeldir. Bunun yanında bu benlik inşası ile birey, artık modernist bir ülkü olan kamusal insan olma misyonuna da sahip çıkamaz.

“Diğer insanların ve dış edimlerin kişisel önemleri öylesine vurgulanır ki, söz konusu kişiler ve olaylar kendi başına anlamsız gelirler. İlginçtir ki, benliğin bu kendine gömülmesi benliğin gereksinimlerinin tatminini engeller. Amacına ulaşma ya da bir başkasıyla ilişki kurma noktasındaki kişinin, ‘Aslında istediğim bu değildi’ duygusuna kapılmasına neden olur. Narsisizm böylelikle, hem benliğin gereksi-

nimlerine tam anlamıyla gömülme hem de gereksinimlerin tam olarak doyurulmasını engelleme şeklinde ikili bir özellik taşır.”

Sennett, 2002:22

Sennett'in analizinde, özel ve mahrem alan benliğinin kendini var ettiği merkez haline gelir. İster aşk gibi güçlü duygular, ister özel olarak odaklandığı uğraşı ya da meraklar bağlamında olsun, bireyler, kendi “kayı ve meşguliyetleriyle kamusal alanı doldurma, kamusal alanın yegâne meşru sakinleri olma ve başka her şeyi kamusal söylemden itekleme iddiası taşımaktadırlar. ‘Kamusal’, ‘özel’ tarafından sömürgeleştirilir” (Baumann, 2001: 66-67). Bu süreçte kişi dışı aşkın (transandantal) alanın da ben'in içine çekilmesi söz konusudur (Sennett, 2002).

Kamusal hayata ve diğerine karşı ilgisizlik ve kendine odaklanma, yalnızca sosyal ve kültürel bir problem değildir. Kendine odaklanmış benlik birçok psikolojik probleme de kaynaklık etmektedir. Mark R. Leary (2004) *The Curse of the Self* adlı kitabında benliği, bütüncül bir perspektiften, insan evriminde önemli, insanı diğer canlılardan ayırt eden gerekli ve gelişmiş bir araç olarak ele alır. Fakat ona göre bugün benlik, insana sağladığı birçok kazanımın yanı sıra pek çok problem alanından da sorumludur. Geçmiş ve gelecek muhasebeleri yüklü iç konuşmalar, kişinin hayatına sürekli olarak müdahale etmekte; kendi üzerine düşünme, kişinin hayatını

felç edecek türden bir stres haline gelebilmektedir. Ancak, kendi üzerine düşünme (*self-reflection*) ve kendilik farkındalığının (*self-awareness*) daha az problemlili olduğu bir zamana geriye dönüş mümkün değildir. Öte yandan insanlar, kendilik farkındalığının ve kendine odaklılığın nasıl ve neden yaşamlarına zarar verdiğini anlayarak, benliklerinin bir illet olmasına karşı önlemler alabilir. Leary'nin önerileri, benliğinin evrimsel sürecine bağlı olarak kaçınılmaz olan ben'e dayalı insan varoluşunu, narsisizme saplanmadan dengeli bir tasarıma oturtmayı hedefler¹.

Twenge (2009) “Ben Nesli” adlı kitabında 1960-2006 yılları arasında A.B.D.'de yapılmış çeşitli gençlik araştırmalarının meta-analizleri üze-

1 Leary kitabında, benliği lanet olmaktan kurtaran irade ve kendilik-farkındalığı sayesinde hayata geçirilebilecek bazı önlemler önermektedir: Kendi kendine konuşmayı azaltmak; düşündüğü her şeye inanmamak; egoyu savunma baskısına karşı direnmek; kendine karşı bağışlayıcı, kabullenici bir şefkat ile sevgi göstermek (öz-duyarlılık; *self-compassion*); kendi bireyselliği ile sınırlı olmayan bir kimlik geliştirmeye, dünya ile mücadele eden izole bir birey olmaktan ziyade daha geniş ölçekte diğer insanlarla ilişkide ve dünya ile bağlantılı bir kişi olarak kurtarmaya gayret etmek; öz-kontrolü uygun bir şekilde getirme yollarını öğrenmek; benliği, illetini güçlendirecek şekilde beslemekten kaçınmak. Akademik psikoloji içinde Leary gibi yazarlar, benliği, olumsuz sonuçlarını da doğal ve kaçınılmaz gören kuramcılardan (örn. sosyal kimlik kuramcıları) ayrılarak, biyo-sosyo-kültürel olduğu kadar, insan iradesi ile müdahale edilebilen, biçimlenebilen moral bir aygıt olarak ele almaktadır.

rinden Amerikan toplumunun onar yıllık dilimlerde değişen değerlerini, popüler kültürünü ve yaşam biçimlerini ele alır. Yazar günümüz Amerikalı gençlerinde narsist eğilimlerin arttığına dikkat çeker. 1987-2006 arası Narsist Kişilik Envanteri'ni cevaplayan 15.234 Amerikalı üniversite öğrencisinden elde edilen verinin bir analizine göre 2006'da öğrenci olanların test puanı, 1987'de öğrenci olanların % 65'inden daha yüksek bulunmuştur (Twenge, 2009:99). Twenge ben nesli olarak adlandırdığı günümüz gençliğinin, önceki dönemlerin gençliklerine kıyasla daha fazla materyalist iken onlara kıyasla daha az bilgi, yeterlilik, iş gücü ve emek karşılığı daha yüksek maaş ve kariyer beklentisi içinde olduğuna dikkat çeker. Paralel olarak günümüz Kuzey Amerikan gençliği, geçmişteki gençlik kuşağına nazaran gelecekle ilgili daha ümitsiz ve depresyon düzeyleri daha yüksektir (Twenge, 2009:110-114; 139-150).

1.2. Kendini Gerçekleştirme Ülküsü ve Kişisel Gelişim

Lasch'a göre günümüz sosyal koşulları, insanların karşılaştığı zorlukları aşma, dünyayı değiştirme hayallerinin yerine bir tür hayatta kalma zihniyeti inşa etmiştir. Sözelimi kişi işyerinde kimlik ve egosunu korumak ve desteklemek için duygusal bir mücadeleyi sürdürür. Normatif şekilde yaşam, gelişimin yetişkinlik safhasında adeta bir engel gibi sunulur. Artık amaç, en az

acı ve problem ile yaşamın üstesinden gelmektir. Paniğe kapılmadan, durumu ve kendini kontrol altında tutarak yaşamın üstesinden gelme, yeni bir bilgelik biçimini temsil eder. Lasch, Sheehy'e atıfta bulunarak popüler danışmanlık hizmetlerinde yetişkin yaşamının öngörülebilir krizlerine karşı yüzeysel bir iyimserlik kazandıran büyüme, gelişim ve kendini gerçekleştirme programlarının hayatta kalma ideolojisinin edebi sözleri olduğuna dikkat çeker. Bu söylem, mevcut ideolojik ve sosyal düzene karşı çıkmaz; ona daha insani bir çerçevede yeniden anlam kazandırır (Lasch, 1991:49-50).

Maslov'a göre kişi sahip olduğu potansiyeli gerçekleştirme, olabilme yeterliliğine sahip olduğu her şeyi olma, yani kendini gerçekleştirme yönünde bir istek içindedir. *Motivation and Personality* adlı kitabında geçen "kişi ne olabiliyorsa o olmalıdır" cümlesi, kendini-gerçekleştirme kavramının özüdür (Maslow, 1954:91). Maslow'un temel kuramcılardan biri olduğu humanist ve ben-ötesi psikolojide dünyevi türden bir benlik aşkınlaştırması hatırı sayılır bir yere sahiptir. Cloninger, 1990'larda Maslow'un kuramını geliştiren Viktor Frankl'ın (1966) benlik-aşkınlaşması (*self-transcendence; öz-aşkınlık*) kavramını, geliştirdiği "Mizaç ve Karakter Envanteri"ne eklemiştir. Benlik-aşkınlaşması kişinin, kendini bireysel bir varlık olmanın ötesinde, evrenin tümleyici bir cüzü olarak hissetmesi, ruhsal düşünceleri

deneyimleme ve sezgisel bir anlayış sahibi olma yönünde bir kişilik boyutu olarak tarif edilmiştir (Cloninger ve ark., 1993).

Bunun yanında entelektüel, sosyal ve örgütsel alanlarda disiplinler arası bir perspektif ile çalışan uzmanlar, ruhsal zekâ ve kuantum benlik modelini bir çalışma konusu olarak tanımlayarak psikolojinin bilgi alanı ile yeniçağcı kişisel gelişim alanı arasındaki mesafeyi daralttıkları görülmektedir (bkz. Zohar, 2003; Zohar ve Marshall, 2004). Söz gelimi Kendini Geliştir² adlı site, kullanıcıyı “Motivasyon mesajınız: “Ne kadar ileri gidilebileceğini ancak çok uzağa gitmeye cesaret edenler keşfeder!” T. S. Eliot” yazısıyla karşılamaktadır. Bu sektör açısından yüklü bir içeriğe sahip olan sitede motivasyon mesajları belli aralıklarla değişmektedir ve yayınlanan yazılar, psikoloji ile kişisel gelişim alanına özgü söylem arasında gidip gelmektedir. Bunun yanında kişisel gelişim sektöründe psikologlara ve psikolojik danışmanlara işgücü anlamında da geniş bir alan tanınmış olduğu dikkat çekicidir. Sonuç olarak çeşitli sertifika programlarında (yaşam koçluğu, NLP vb) Pozitif Psikoloji, Ben Ötesi Psikoloji yaklaşımlarının kişisel gelişim alanında önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir.

Bu noktada psikolojik destek, danışmanlık veya yardım konularında birbiriyle bilgi ve işlev düzeyinde güç-

lü, yöntem düzeyinde zayıf şekilde ortaklıkları olan iki alan ile karşı karşıya olduğumuz söylenebilir: Ben Ötesi ve Humanist psikoloji yaklaşımlarına ve hermetik bilgilere yer veren, akademik birikimleri birbirinden oldukça farklı, yönelimleri çeşitli dinsel ve ruhsal ekollerden az çok etkilenmiş kişilerin çalıştığı kişisel gelişim sektörü ile bilimsel, kurumsal, yeterlilikleri sürekli test edilen uzman kişilerin çalıştığı psikoloji alanı.

Kişisel gelişim alanında yeniçağcı yaklaşım, kişinin kendisini keşfetme yönelimine varoluşçu bir cevap sunar. Bu bakımdan psikologlardan ziyade insanlara psikagojik bir yaklaşım ile ulaşan ilkçağ filozoflarına benzerler. Hadot (2012) ilkçağ felsefecilerinin kendilerine, olguları betimlemek, kozmosun gerçek düzeni hakkında kuramlar oluşturmaktan öte bir görev biçtiklerine dikkat çeker. İlkçağ felsefecileri, insana bir kozmos içinde kendilik idraki, disiplini ve yönetimi sunmaktadır. Felsefecinin eylemi psikagojik’tir. Antik “Yunancada *psuchagôgê* (*psychagogy*, *İng.*) ruh (*soul*) anlamına gelen *psüchê* ile nakletme ve kişinin kendinde olanı açığa çıkarma; bir kişinin ruhundan yeni cevherlerin (fikirlerin, varlıkların) ortaya çıkmasına, doğmasına yardımcı olma bilimi ya da daha varlığın daha yüksek bir düzeyinden cevherleri bir kişinin ruhuna getirmek, ona aksettirmek anlamına gelen *agogê* kelimelerinden” türemiştir (Livergood, 2008:70).

2 <http://www.kendinigelistir.com/>

“Plato Phaedrus 261A’da retorikten psikagoji veya kelimeler aracılığıyla ruha yol göstermek olarak söz eder ... hatip, dinleyicisinin hangi duygulara (emotion) gereksinim duyduğunu teşhis edecektir. Ardından dinleyicideki problemi doğru olarak teşhis etmiş olarak dinleyiciden bazı duyguları ortaya çıkarmak için doğru araçlar (belirli şekilde biçimlendirilmiş söylevler ve retorik teknikler) kullanır. Platon’a göre hatipler doktorlar gibidir. Şifa sanatının yöntemi neredeyse retorik ile aynıdır (Phaedrus 270B). Her ikisi de problemin teşhis eder, çare önerir ve dinleyicinin yararına gerekli terapiyi uygular”

(Whitenton, 2012:16).

Foucault (2005) benlik teknolojileri konusundaki çalışmalarında antik felsefenin bu kavramını, ruha kılavuzluk etme ve dikkat etme pratikleri; insanın kendi üzerinde çalışması ve içinde yaşanılan çağın epistemolojisine uygun olarak ben’in inşası anlamında yeniden tanımlar. Bunu yaparken kavramın pedagoji ile farkını ortaya koyar.

“... isterseniz herhangi bir özneye daha önce sahip olmadığı, (fakat) pedagojik ilişkinin sonunda sahip olacağı türden çeşitli yetenek, yeterlilik, bilgi sağlama işlevi olan bir hakikat aktarımına ‘pedagojik’ diyelim. O halde ‘pedagojik’ dediğimizde bu ilişki kim olursa olsun herhangi bir özneye, peşin olarak tanımlanan yeterlilikler dizisi sağ-

lamayı içeriyor. Düşünüyorum da, işlevi, kim olursa olsun bir özneye yetenekler vesaire bahşetmek olmayan; işlevi kendimize yönelmek, öznenin varlık kipini (mode) tadil etmek olan hakikat aktarımına ‘psikagojik’ diyebiliriz.”

Foucault, 2005:407

Foucault psikagoji kavramıyla, antik felsefedeki anlamından farklı şekilde, ben’in inşa edilmekte olan bir hakikat oyunu içinde nasıl diyalojik olarak inşa edildiğine dikkat çeker. Yeniçağ düşüncesinin işler olduğu sosyal ortamlar, bireyi merkeze alan bir hakikat oyunu içinde ideal bir benlik tasarımı ve bu tasarıma ulaşmak üzere çeşitli alıştırmalar sunar. Bu suretle kendi benliğine odaklanmış bireylerin bazıları için kendini gerçekleştirme vaadi, inanç ile açıkça ilişkilendirilmiş ve ruhsal alana taşınmış olur. Bu ortamlar geleneksel tarikatlarda görülen ritüellerden, zaman ve mekân bağılıklarından ve hiyerarşisinden bağımsız; yan yana ilişkilerin söz konusu olduğu inanç temelli, sosyal ve bireysel değişimin hedeflendiği ortak paylaşım alanlarıdır.

1.3. Dünyevileşme ve İnançların Bireyselleşmesi

Dünyevileşme modernizmin diğer bir dönüştürücü eylemidir. Dobbelaere’ye (1999) göre dünyevileşme, makrodan mikro sosyolojiye uzanan çok boyutlu bir kavramdır ve laikleşme dünyevileşmenin kurumsal

boyutudur. Kurumların yapı ve işlev açısından dinden ayrışma sürecine gönderme yapan laikleşme makro sosyolojik boyut iken dini alanın modern değerler ekseninde kendine dönük yeni okumalar yapması, dünyevi meselelere yönelişi ve sosyal hayat içinde dini yorumlarda çoğulculuk kavramın diğer boyutudur. Dinin bireysel bir tutum halini alması dünyevileşmenin üçüncü boyutu olmaktadır.

Lambert, dinin bireyselleşmesiyle ilgili dört eğilime işaret eder:

“... Her bireyin kendi inancını, dini vecibelerini ve dini normlarını kendisinin belirlediği bireyselleşme; dinin dünya işlerinin hizmetine verilmesi anlamında dünyevileşme; insanları kendi dinini en gerçek din olarak görmemeye ve mümkün ve olabilir olana inanmaya yönelten görecelilik ve olasılılık; sayesinde anlamlı olanın inanılır olduğunun, hayata dair olanın anlamlı olduğunun, kişisel gelişimin en yüce amaç olduğunun keşfedildiği, kişisel tecrübe ve kendi kendinin hakimi olmanın değerinin öne çıkarıldığı pragmatizm ve öznelcilik”

Lambert, 2000:130’dan birebir aktaran Baubérot, 2009:219

Moscovici’nin (1984, 1988) sosyal temsiller yaklaşımından bakılırsa, dünyevileşme ve bireyselleşme, geleneğin sağduyusunda bir kırılma yaratmıştır ve bu kırılmaya neden olan kavram ve olgular kültürün anlam matrisinde sosyal temsiller aracılığıyla anlamlı kı-

linmiştir.³ Öte yandan inancın bireyselleşmesi sadece semavî dinlerdeki vahiyi bireysel varoluş açısından yeniden okuma, aktarma ve değişen dünyaya göre yorum getirerek birey açısından dinin varlığını devam ettirme çabasıyla sınırlı görünmüyor. Manyetik alan etkileri, negatif enerjilerle başa çıkma, ruhsal enerjinin dengelenmesi, beslenmenin ruhsal gelişime etkisi, indigo çocuklar, çakralar ve hastalıklar gibi birçok yeni konu hakkında kapsamlı kuramsal açıklamalar sunan yeniçağ düşüncesi inancın bireyselleşmesinin radikal örneklerini kucaklar. Yekpare bir anlam dünyası yerine, çoğulcu, birbirinden farklı söz birliği evrenleriyle karakterize olan postmodern döneme özgü bir ideoloji olarak bireye dinsel metinleri eklektik bir perspektiften yorumlama ve bireyselleştirme imkânı verirken, aynı zamanda onu, ortak anlamlar, paylaşılan temsil ve söylemleri kuşatan bir anlam alanına bağlar. Bu sayede kişi, bireysel inanışlarından ötürü sapkın ve tek başına değildir. Çoğulcu, birbiriyle her zaman uyumayan bilgi, fikir ve uygulamalarla zengin bir argüman deposu olan yeniçağcı söyleminin söz birliği evreni, bireyselliğe alabildiğine izin vermenin yanı sıra paylaşılan ortak bir söylem üzerinden kişiyi bir grup üyesi yapar.

Şu halde bu amorf bilgi, inanış

3 Sosyal temsiller kuramı için bkz: Moscovici, 1984; 1988; 1989; Türkiye’de laiklik ve modernliğin sosyal temsilleri için bkz:Paker, 2005.

ve pratikler alanını, günlük düşünce açısından tıpkı din ya da bilim gibi kozmikleştirici ve düzenleyici bir bilgi alanı ve Moscovici'nin (1991/1992) öne sürdüğü şekilde zihinsel bir formasyon olarak görmek mümkündür.

1.4. Düşüncenin 'Polifazik' doğası

Moscovici'ye (1992) göre insan beyni solo bir enstrüman değil; her bir enstrümanın sırayla öne çıktığı bir orkestradır. Zihin, etkinliklerini farklı düşünce biçimleri arasında gidip gelerek yerine getirir. Düşüncenin bu özelliği, uzman veya sokaktaki insan için farklı değildir. Hastalık nasıl sağlığın yokluğu olmayıp, sağlık kadar özerk bir gerçeklikse, farklı, kimine göre karşıt bilgi ve düşünce yapıları da insanın gerçekliği inşa etme teşebbüsünde bir arada bulunabilir. Moscovici bu durumu bilişsel polifazi (*cognitive polyphasia*), yani bilişsel çok yönlülük terimi ile anlatır (ayrıca bkz: Wagner ve arkadaşları, 1999). Bilişsel polifazi kavramı, rasyonel-irrasyonel ayrımından özgürleşmeyi sağlayarak sosyal düşünceyi kendi işleyişinde anlamının önünü açar. Bu perspektiften dinsel ve sihirsel açıklamaları sosyal düşüncenin ya da Harré'nin sağduyunun kendi içindeki tutarlılığı ifade etmek üzere halk rasyonelliği (*folk rationality*) diye adlandırdığı akıl yürütme biçiminin (aktaran Parker, 1989:86) bir parçası olarak ele almak mümkündür.

Bu perspektiften, modern toplumlarda dünyevîleşmiş, ancak rasyonel

olmayan bilgi formları, örneğin sihir veya fal merakı, zihnin hataları değil, zihnin birçok bilgi formunu bir arada kullanma özelliğine işaret eder (Moscovici, 1991/1992). Moscovici'ye göre rasyonelliğin bir değer olduğu Batı toplumunda, bireyci görüşün etkilerini taşıyan sihirsel düşünce, bilişsel çok yönlülüğün bir göstergesidir.

Moscovici günlük hayatta işlerliği olan dört farklı zihinsel forma dayalı akıl yürütme (bilimsel, dinsel, sihirsel, ideolojik) ayırt etmiştir. Bu akıl yürütme zemin ve biçimleri, sosyal düşüncede tarihsel olarak inşa edilmiş, özerk pratikler ve temsil sistemleridir. Moscovici, bu farklı zihinsel formları temsil ve pratik düzeylerinde yanılabilir ve yanılmaz oluşları üzerinden karşılaştırmıştır. Temsil düzeyi, söz konusu zihinsel formun varlığını dayandırdığı bilgi türüne işaret eder. Pratik düzey ise günlük işleyiş açısından ortaya koyduğu başarı iddiası veya başarısızlık toleransını ifade etmektedir. Sözelimi, din bilgi türü olarak sorgulanamaz olduğundan, inananlar açısından temsil düzeyinde yanılabilir de değildir. İdeoloji de din gibi, dayandığı bilgi çerçevesi açısından tutarlı, sabit bir yapıya sahiptir. Bilim ve sihirsel düşünce ise değişmez bir ön kabuller çerçevesinden hareket etmez. Sonuçta temsil düzeyinde bilim ile sihir yanılabilirken din ile ideoloji yanılmaz; pratik düzeyde ise bilim ile din yanılabilirken sihir ile ideoloji yanılmaz olma bakımından ortak

özellikler taşımaktadır. Bunun yanında sihir, din ile; bilim, ideoloji ile tamamen karşıt konumdadır. Moscovici'ye göre bunlar, zayıf bir sosyal düzenleme içermekte; her ikisi de belirli bir sapma ve bireysellik imkânı tanımaktadır.

Moscovici, sihirde ne pahasında olursa olsun başarıma iradesi (pratikte yanılamazlık) olduğuna dikkat çeker. Sihirsel düşünce dış gerçekliğe tabi değildir, kendine özgü neden-sonuç açıklamalarına sahiptir. Dolayısıyla bilim sınırlar dahilinde nedensel zincirler ve olasılıklar öne sürmekle yetinirken, sihir, test edilerek reddedilme imkanı olmayan nedenler ve açıklamalar sunar (Moscovici, 1991/1992; ayrıca sihirsel düşünceyle ilgili açıklama için Bilgin, 2003:332-333).

Yeniçağcı düşünce dinler üstü bir formasyon yapısına sahip olmakla birlikte, ruhsal alıştırmalarda sihirsel düşünceye geniş bir alan açar, hatta ona esnek, müdahaleler ile geliştirilebilir kuramsal bir açıklama çatısı kazandırır.

2. YÖNTEM VE ANALİZ

2.1. Analiz Materyali

Analiz materyali olarak 2005'de yayına başlamış, yeniçağ yaklaşımını benimsemiş yerli yazarların yazılarını yayınlayan bir internet dergisi olan İndigo adlı dergide yayınlanan, psikoloji ve kişisel gelişim konularında farklı yazarlarca yazılmış yirmi dokuz yazı belirlendi (bkz. Ek: Analiz Edilen

Metinler).

Bu derginin, içerik ve kapsam olarak Türkiye'deki yeniçağcılar açısından yaygın görüşleri temsil ettiği varsayıldı. Metinler, yorum repertuarlarına odaklanılarak analiz edildi.

2.2. Çalışmanın Söylem Yaklaşımı ve Yorum Repertuarları

Jørgensen ve Phillips (2002: 104-108) söylemsel psikoloji çalışmalarında üç farklı yönelim ayırt eder. Birincisinde Foucault'ya dayalı post-yapısalcı bir perspektiften söylem, iktidar ve özne ilişkileri ekseninde ele alınır; öznenin nasıl kurulduğuna odaklanılır ve soyut söylem yapıları tespit edilir. Burada araştırmacının ilgisi insanların belirli söylemler içinde dünyayı nasıl anladıkları, kimlikleri nasıl yarattıkları ve değiştirdikleri ve bu söylemsel inşaların sosyal sonuçları doğrultusundadır. İkincisi etkileşimci bir perspektife sahiptir; bu doğrultudaki çalışmalarda dil oyunları yolu ile sosyal etkileşim etkinlikleri analiz edilir. Potter ve Wetherell'in repertuar kavramı, sosyal etkileşimlerdeki işlevleri bağlamında söylem çalışmalarına eklenmiştir. Yorum repertuarları, belli bir konuda tartışmada çeşitli konumlandırmaları ve iletişim manevralarını mümkün kılan, retorik kullanımlara göre dönüştürülebilen, farklı yönlere çekilebilen, esnek söylem kaynaklarıdır. Üçüncü grup çalışmada ise bu iki yönelimin melezi bir yönelim söz konusudur.

Bu çalışmanın söylem yaklaşımı, yukarıdaki sınıflamadaki birinci gruba girer. Analizde kültürel çalışmalar perspektifinden, bir anlam dünyası ve hakikat oyunu kuran tutarlı, görece olarak değişmez söylem yapılarına odaklanılmıştır. Bunun başlıca nedeni, analiz edilen verinin, konuşma değil, yazılı metinler olmasıdır. Belli bir dünya görüşünü inşa eden metinler, güçlü bir retorik yapı kurma eğilimi gösterirler ve söylem yapıları, genel olarak tutarlı, tamamlayıcı ve meşrulaştırıcı niteliktedir. Bu çalışmanın analizinde yorum repertuarları, yeniçağ düşüncesinin söylem kaynakları olarak betimlenmektedir. Çalışmada yorum repertuarı kavramı, geniş ölçüde Potter ve Wetherell'in tanımlarına dayanmakla birlikte, esas olarak Foucault'cu bir perspektiften söylemlere kaynaklık eden; bilgi, iktidar ve etik alanlarına ait bir gerçekliği kuran, karkas nitelikteki fikirleri bir araya getiren ifade örüntüleri olarak ele alınmıştır. Bunlar gruplar, kategoriler ve özneler kuran içerik öbeklerinin düzenli, tanınabilir dilsel ifadeleridir.

Yorum repertuarları, eylemleri, olayları ve diğer birçok fenomeni değerlendirmede ve nitelemede belirli bir stil ve gramer yapısı içinde tekrarlanarak kullanılan; sıklıkla kendine özgü metaforlar ve konuşma şekilleri etrafında organize edilen; tanınabilir temalar, klişe ve mecazlar etrafında toplanmış, kültürel olarak aşına ve alışlagelmiş argüman dizini, rutin tanım-

lar ve değerlendirmeler demeti olarak tarif edilir (Potter and Wetherell, 1987; Wetherell and Potter, 1988; 1992).

Parker (1992), Potter ve Wetherell'in *Discourse and Social Psychology* adlı kitaplarında kavrama getirilen tanımın sınırlılıklarına ve metodolojik anlamda sorunlarına işaret eder. Sonraki çalışmalarda yorum repertuarlarının tarifindeki "... belirli biçimsel ve gramatik yapılar içinde kullanılan sınırlı ifadeler dizisi" (Potter ve Wetherell, 1987: 149) vurgusunun zayıfladığı düşünülebilir. Yorum repertuarları daha genel olarak, sistematik olarak birbiriyle ilişkili terimler, ifadeler seti (Potter, 1996); insanların önemli bir olayın versiyonlarını inşa ederken ve sosyal yaşamı ifade ederlerken kullandıkları, diğerleri tarafından bilinip paylaşılan anlam yapıları, söylemsel eylemin icra edici yapı taşları olarak kabul edilmiştir. Bunlar, tarihsel, sosyal ve kültürel bir bağlamda inşa edilmiş, süreklilik gösteren, nispeten değişime dayanıklı açıklama çerçeveleridir. Herkesin tanıdık olduğu bu söylem araçları, günlük etkileşimlerde el altında hazır bulunan ve konuşmayı öznel eylemler olarak kuran ifade örüntüleridir. Bir anlamda insanların konuştuklarının ya da yazdıklarının kendileri orijinal olsalar dahi, dinleyen veya okuyanın aşına olduğu farklı yorum repertuarlarından alıntılara dayanır (Edley, 2001; Reynolds ve Wetherell, 2003).

Yorum repertuarları belli bir bağlamda, sıklıkla daha geniş ölçekli,

kaynak bir fikre bağlı olarak ortaya konulur. Herhangi bir konudaki bir konuşmada genellikle birbiri ile zıt ya da farklı yorum repertuarları, konuşma akışını diğer bir farklı ideolojik duruşa taşıma veya bir argümanı zenginleştirme gibi söz eylemlerine kaynak sağlayarak, etkileşime dinamik bir yapı kazandırır. Aynı şekilde repertuarlar, belli haklar, yeterlilikler ve roller çerçevesinde karakterler içermek suretiyle sıklıkla birbirine zıt olabilen ya da farklılaşan çeşitli özne konumları (bkz. Davies ve Harré, 1990) içerirler. Bunlar aynı ya da farklı konuşmacılar tarafından tartışma bağlamına ve akışına göre, ideolojik dilemmalar (bkz. Billig ve ark, 1988) ile başa çıkmak, bir argümanı desteklemek ya da kendini ve diğerlerini farklı özne konumlarına yerleştirmek üzere birinden diğerine geçilerek kullanılabilirler ya da esnetilebilirler (Wetherell ve Potter, 1992; Wetherell, 1998; Reynolds ve Wetherell, 2003; Reynolds ve ark., 2007).

2.3. Analiz Süreci

Analiz, yorum repertuarlarının ortaya çıkarılması ve her birinin diğeri ile sınırlarının belirlenmesi işi tamamlanana dek sürekli şekilde bir sonraki basamaktan bir öncesine dönülüp gözden geçirmeler ve gerekli tadilatlar yapılarak ilerledi. Analiz ve sentezin aynı anda yapıldığı bu tür çalışmalarda işlem basamakları ardıl bir sıralama takip etmez; ancak bu çalışmada yapılan işlemler kabaca şöyle sıralanabilir:

- Metinler, baskın, nispeten fark edilmesi kolay temel yorum repertuarları ayırt edilene ve bir analiz taslağı oluşturulana dek birkaç kez okundu.
- Birincil taslak yorum repertuarları çıkarsandı ve ifadeler metnin bağlamından koparılmaksızın, işaret ettikleri repertuarlara göre gruplandırıldı. Yorum repertuarlarını ayırt etmek üzere İfade Analizinden (*account analysis*) yararlanıldı. Her ifade, bir anlamı, argümanı ya da eylemi destekleyen, ona işaret eden ikincil metinler olarak kabul edildi ve yorum repertuarları, bu ifadelerin işaret ettiği birincil metinler olarak çıkarsandı (Harré, 1997). Diğer bir söyleyişle, metinlerde geçen ifadeler, ikincil ya da işaret edici metinler olarak görülüp, onların yönlendiği birincil metinler, analist tarafından yorum repertuarları olarak ayırt edilerek isimlendirildi. Bunlardan her biri bir diğeri ile ilişkili fakat bir diğerine indirgenemez şekilde kendi başına anlamlı, anlam ve açıklama çerçeveleri olarak belirlendi.
- Yorum repertuarlarının dışında kalan veya repertuarın uzak çevresinde bulunan veya detay olarak değerlendirilen açıklama örüntüleri belirlenerek, ilgili metin parçaları analiz dışı bırakıldı.
- Yorum repertuarları inceltirilerek, farklılaşan alt tema ve açıklama grupları birbirinden ayrı kategoriler

olarak gruplandırıldı.

- Yorum repertuarlarının sınırlarını çizen ve onları söylemin inşa edici yapı taşı olarak belirleyen açıklayıcı konu ve fikir öbekleri yorumlanarak, örnekler ile yorum repertuarları arasındaki tutarlılık gözden geçirildi. Bu aşamada iki uzmandan görüş alındı.
- Yorum repertuarlarını ortaya koyan nihai örnek ifadeler seçildi.

Analiz sonuçlarının üç bağlamda gruplandığı görüldü: (a) Yeniçağcı söylemin retorik özellikleri, (b) yeniçağ söyleminde insan ontolojisi hakkında yorum repertuarları ve (c) yeniçağ düşüncesinde insanın tekâmülü ve kişisel gelişimi hakkında yorum repertuarları. Bu çalışmada üçüncü grup olan tekâmül konulu yorum repertuarları sunulmaktadır.

3. Bulgular: Yeniçağ Söyleminde Yorum Repertuarları

Yeniçağ söyleminin eylemi kişisel gelişimi hedef alır. İnsanın temel amacı, varoluşun her zerresiyle birlikte daha kapsamlı bir gerçekliğe, bir yeniçağ varlığına doğru ilerlemek, tekâmül etmektir. Bu tekâmül, aşağıdan yukarıya devam eden boyutlarda seyreder; fakat her boyutta kişinin bireysel varlık durumu, o boyuttaki bireysel tekâmül düzeyini belirler. Yeniçağ ideolojisinde varlık tümel bir yapıdır ve çeşitli boyutlarda kendini tanıyarak, anlayarak ilerler. Yeniçağ inancına göre insanlık olarak hâlihazırda bilincinde

olduğumuz ve sıradan insanlar olarak deneyimlediğimiz boyut, üçüncü boyuttur. Ancak içinde bulunduğumuz zaman, bir geçiş çağı ve insanlık, kısa süreli ve geçici olacak olan karmaşa ve geçiş boyutu olan dördüncü boyutu deneyimlemeye başlamıştır. Yeniçağ inancında bu geçiş ya da tekâmül fiziksel ve ruhsal olarak ayrılmaz; ikisi hem zamanlı olarak birlikte tezahür eder. Tekâmül, aynı zamanda genetik ve dolayısıyla bedensel bir ilerlemedir. Burada tekâmül fikrinin nesneleştirildiği dikkat çekicidir (bkz: Ek, Kuğu, 2012d).

‘Tanrı-insan’, ‘ben-sen’, ‘ben-öteki’ ayrımları düşünme, duyumsama ve hissetme özelliği olan ‘ikilik’ (*dualite*) kalıbına özgüdür. Aslında varlığın tekâmülü için gerekli ve daha düşük düzeydeki varlıkları koruma işlevi olan bu kalıp, varlık bilinç düzeyini arttırdıkça ve hazır hale geldikçe ortadan kalkar. Varlığın bilincini taşıyan insan yaratılmışların en önemlisidir (ya da en önemlilerinden biridir). Bu dünya deneyiminin birincil nedeni ve insanın bu dünyadaki görevi kendini idrak edip, ilerlemek iken insanın bu yönde bir çaba içinde olmaması ya onun yetersizlik ve zaaflarına ya da bu dünyayı nasıl deneyimleyeceğine ilişkin dünyaya gelmeden önce yaptığı seçimlerine işaret eder. Tekâmül süreci bireysel planda kişinin bedenlenmeden önce ve bu dünyada bir insan olarak yaptığı bu seçimler üzerinden yürür; ancak her halükarda varoluş, bütünde

tekâmül içindedir.

Kişi tekâmül hedef doğrultusunda davranmaya başladığında, başlıca işlevi kişiyi varoluşsal hedefine doğru zorlamak olan günlük yaşam sorunları da çözülmeye başlayacaktır. Sevgi, yeniçağ söyleminin tümüne sinmiş fakat tanımlanması güç bir mitos olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer mitos, ‘mükemmel denge olarak doğa’dır. Burada da doğa, insan tekâmülü için en uygun dengeye sahiptir ve doğa insanın özü, varoluşun temelidir. Kendini unutan ve aramayan insan doğaya yabancılaşmış, onu kendi çıkarlarına alet ederken en büyük zararı da kendisi görmüştür (bkz. Ek, Çivici, 2011).

3.1. Dünyaya Gelme Nedeni ve Yaşam Misyonu olarak Tekâmül

Yeniçağ düşüncesine göre insanın bu dünyaya gelmesinin ve yaşamasının birinci amacı, insana içkin fakat insanı aşan ruhsal varlığın tekâmül etmesidir. Dolayısıyla her insanın bireysel olarak görevi kendi özünü hatırlaması, tanınması ve tamamlamasıdır.

Bu dünyaya ruhsal tekâmülü için gelmeyi bilerek seçen ruh, bu dünyada insan olarak bedenlenmeden önce bu dünya hayatındaki temel senaryolarını oluşturur. Bu dünya hayatı ve bu dünyada inşa ettiği benliği kendisinin seçimleri iken dünyaya gelişini takiben kendi varlığı ondan gizlenir, kendi özünü unuttur. Kişinin aslında kendi seçimlerinden oluşan hayatının içinde kendi öz ve ruhsal varlığını ha-

tırlaması, bulması, tamamlanması, bu dünya hayatının temel düzeneklerini, yaradılış-dünyada bulunuş gayesini idrak etmesine bağlıdır. Bu ise kişinin kendi dünyevi varlığına, ruhsal varlığına ve yaşamına aynı anda dışarıdan bir bakışı; üst-bilişsel (*meta-cognitive*) bir beceriyi gerektirir. Ruhsal planda kişisel gelişimin ilk basamağı, kişinin kendisini bildiği ve bilmediği yönleriyle karmaşık ve aşkın bir varlık olduğunu idrak etmesidir.

İnsanın tekâmülü bir tür kendini tanımada uzmanlaşmaya bağlı olduğundan tekâmül sürecine kişisel seçimler yön verir. “Özgür irade yasası” terimiyle ifade edilen kişisel tercih ve irade yetisi bu dünya düzeneklerinden biridir ve “varlıkların ne olduklarının gerçeğine bireyselliklerinde inebil(melerine) ve kendilerini gerçekleyebil”melerine olanak tanır (Ek, Nart, 2012b).

Örnek ifade 1:

... *bu yaşama adım atarken elimizde bir harita vardı kendini tamamla ve gel'in tüm yollarını gösteren harita. Anne baba seçilecek, okullar okunacak, adımlar atılacak, kararlar verilecek ve tamamlanacak, dönülecek geri. Tam da bu esnada toplum ve hayatın koşturması öyle bir sarar ki insanı neden geldiğini nereden geldiğini unuttur işte tam burada bir ders daha çıkıyor karşısına insanın hatırla! Yolun başlangıcındaki tetikleyici gibiydi fakat bu sefer daha etkili ve sert derslerle karşına çıkıyor hatırla, hayata geliş amacını hatırla.* (Ek, Tali, 2012b)

Tekâmülün yönü, ikilikler temelinde oluşmuş, ‘ben ve öteki’, ‘ben ve tanrı’ şeklinde ayrılma, parçalanma ve çokluk dünyasını yaratan üçüncü boyut bilincinden beşinci boyuta özgü ‘birlik’ ya da ‘biz’ bilincine doğrudur. Şu anda insanlığın kısmen içinde olduğu dördüncü boyut ise uyanış sancılıyla yüklü, karmaşanın hâkim olduğu, kısa süreli bir ara geçiş boyutudur (bu konuda ayrıca bkz. Ek, Nart, 2012b).

İnsan, özünü unutarak bulunduğu bu dünyada yaradılışına özgü kısıtlamalar içinde yaşar ve ancak nefsin (ego) arzuları ile mücadele ederek kendi özüne uyanabilir. Fakat bu ikilik perdesi, bir ceza veya sınırlama değildir. İkilik perdesi bir çeşit, insanın kendi öz varlığının ve dünyevi bilincinin düzeyine ve ihtiyaçlarına uygun bir gelişimi sağlamak üzere kişinin hâlihazırda dünyadaki tekâmül derecesine göre kaldırabileceği gerçeklik düzeyine uygun bir algı alanı tasarımıdır.

Örnek ifade 2:

... *Dualite; Monoliteyi (Bir ve Birliği) gizleyen, ‘Varlığın’ sır örtüsüdür. Dualite, ‘Varlığın’ hakikatini örten perdedir. İnsan bu perdeye muhtaçtır. Muhtaç olunan bu perde insan zihninin mevcut bilinç noktasının yanmaması içindir. Güneşe gözüksüz bakılmadığı gibi bazı gerçeklere de bilinçte henüz olgunlaşmamış varlıklar perdesiz bakamaz...* (Ek, Türker, 2012)

Örnek ifade 3:

... *Varlık dualite aleminde 5. Boyuta göre, 3. Boyutta kör sağır ve dilsiz gibi*

olduğundan, bilişe olanak veren zeka ile ilgili hiç bir melekesi de gelişmemiş olduğundan her zaman için bir tehlike karşısında kaçıp kurtulma otomasyonuna düşmektedir. (Ek, Nart, 2012b)

Örnek ifade 4:

... *Mesela kurban bilinciyle fiziksel bedende dünyasal planını deneyimleyen varlık, hayatında kurban olacağı senaryoları üretiyor ve ilgili rol arkadaşlarını yaşamına çekiyor. Üst bedenlere çıkıldıkça her bedenin deneyimleyeceği arketip de evrim geçiriyor ve kendini yeniliyor versiyonlarını üretiyor.* (Ek, Nart, 2012a)

İnsanın karşılaştığı zorluklar ya da ödülleri, insanın tekâmül senaryosu dahilindedir ve her sınav, deneyimlenen boyuta özgüdür. İnsanın kendi özüne ulaşma, özü doğrultusunda kendi varlığını gerçekleştirme görevi, üçüncü boyut dünyasındaki diğer görevlerinin hepsinden önce gelmektedir.

Örnek ifade 5:

OL’mak için doğmayı seçtik. Anne ve baba hazır, ortam hazır, tüm şartlar bizim OL’mamız için uygun hale getirilmiş. Şimdi, bize düşen bu şartların içinde en olağan şekilde kendimizi taşımayı ve BİL’meyi öğrenmemiz olacak ... Başlıyoruz öğrenmeye, ilk ders ya ilk engellerde alabildiğince hızlı gelmeye başlıyor, oğlum yapma, kızım yapma, elleme, dokunma, gitme, gelme, sus, konuşma, yemek ye, uyu, su iç, üstünü giyin, üşürsün, derslerine çalış, kursa git, ailen için ve toplum için hayırlı evlat OL

... *Benim önceliğim Kendim OL'mak idi. Kendim Olmak...* (Ek, Tali, 2012b)

Diğer yandan tekâmül zihinsel ve fiziksel anlamda insani varoluş açısından zorlu bir süreçtir. Üçüncü boyuttan beşinci boyuta geçişi başlamış olanların bazıları bu geçişte duygusal ve fizyolojik açıdan dengesizleşebilir, psikolojik olarak sarsılabilirler (örneğin nedensiz baş dönmeleri, görme bozuklukları, aşırı uyuma ya da uyumama, fiziksel ve duygusal duyarlılıklarda artış vb, bkz: Ek, Kuğu, 2012b).

Örnek ifade 6:

... *ışık-beden varlıklara doğru bir evrilme içinde insanlık. Meleksi varlık boyutunu idrak eden ışık-insanlar bu yeni geçiş aşamasında evrenin yeni titreşimi ile uyumlanırken auralarında, enerji geçişlerinde geçiş sancılarını yaşamaları doğal. Buna göre enerji titreşimlerindeki salınımlar ve dengesizlikler, henüz ışık-beden evrimine geçmemişlere göre daha sarsıntılı olabilir. Bu yeni titreşime geçme, ışık-insan olma bir yanıyla sevimli geliyor, bir yanıyla alışkın olduğu sınırlandırılmış insan formunda deneyimlediği varlığı için de tuhaf geliyor olabilir.* (Ek, Kuğu, 2012b)

Fakat dengesizliğin tek nedeni yükseleli sancuları değildir. Dengelenmemiş, uyanış sürecine girmemiş bazı insanlar, uyanış yoluna girmiş ancak bu süreçte yeterince güçlü olmayan kişiler üzerinde sarsıcı bir etkiye sahip olabilirler. Daha düşük bilinçlerin yarattığı kaosun etkisiyle kimi insanlar,

dış dünya ve kendi egolarının tuzağına düşmeye hazırdır.

Örnek ifade 7:

Kimi bilinçler yükselişe geçerken kimi bilinçler kaos yaratmaktadır. İnsanların dış dünyaya kolektif yansımalarıyla bizim iç dünyamızın yansımaları uyum içinde olmadığına ve dış dünyada oluşan olaylara karşı kabul içinde olamadığımızda enerjimiz düşmeye başlar ve depresyon kapımızdadır. Kaçınılmazdır. Çünkü dış dünyayı kontrol edemiyoruzdur, kendimizi güven içinde hissetmiyoruzdur, olumsuz duyguların etki sahasına girmişizdir ve en önemlisi egolarımız artık bizi yönetir olmuştur. (Ek, Yüksel, 2012a)

Bu repertuarda tekâmül, insan farkında olsun ya da olmasın, makro bir düzenekte işleyen bir kader gibidir⁴.

3.2. Bir Bilinç ve Benlik Sıçraması Olarak Tekâmül: Aşkınlaşan Benlik

Tekâmül, bilincin eski kalıplarından çıkarak aşkın hakikati kucaklayan yeni bir varlık formu kazanılmasıdır. Bu bilinç kişisel düzlemde ele alındığında birbiriyle girift ilişkide dört temel yönelim ile açıklanabilir: Kişinin (a)

⁴ İnsan bir ömrünü uyanışta yol almadan harcayabilir. Böylesi bir durumda ruh, önceki hayatta başaramadıklarını karmik bir yük olarak üstlenerek dünyaya tekrar gelecektir (reenkarnasyon). Ancak çoğu yeniçağcı içinde yaşanılan zamanı, ikilik ile birlik bilincinin birbirinden ayrılacağı, aydınlanmışlar ile aydınlanmamışların evrenlerinin ayrışacağı bir geçiş dönemi olarak kabul etmektedir.

insan formunda iken daha üst plandaki gerçekliği algılayamayacak olan üst hakikat bilgisini apriori olarak kabul etmesi, fiziksel olarak tekâmül edip bu hakikat ile karşılaşacağı ana kadar sezgilerini, hislerini üst hakikat alanlarına açık tutması⁵; (b) kendisi olarak kabul ettiği varlık zannından yani tanıdığı bildiği kendisi olan ego'dan onu tanıyarak ayrışması, onu bir yandan daima gözleyip, kendindeki egoyu aşan varlığına yönelmesi; (c) kendi hayatının temel senaryolarını ve tekrarlayan olumsuz deneyimleri fark edip, insanı duygusal ve maddi olarak etkisi altına alan seçimlerinden, kişisel ve ailesel yaşam kalıplarından ve bilinçte ya da bilinçaltında yer etmiş bilgi-inanç kirliliği olan 'blokaj'lerden arınarak özgürleşmesi; (d) çoğu önyargı ya da sınırlayıcı düşünce kalıbı niteliğinde olan ve kişiyi yargılayıcı olmaya zorlayan üçüncü boyuta özgü gerçekliklerle araya mesafe koyarak üçüncü boyut senaryolarına kapılarak, onlarla oyalanmaktan kurtulması. Bu dört temel yönelim bir arada yeniçağ bilgesinin ideal benliğini tarif etmektedir. Bu benlik, kendini ve hayatı bir üst boyut penceresinden seyredebilme becerisi sayesinde bu dünya varlığının maddi ve varoluşsal problemlerini çözerek kişisel başarıya ulaşma vaadi

taşımaktadır. "Kozmik akla" kendini açmakla başlayan bu aşkınlık hali (bkz. Ek, Ercan, 2007), Allah'a ulaşmada da önkoşuldur (bkz: Ek, Kuğu, 2012d; "Ben'den (ego) Allah'a değil yöneliş hiçbir zaman").

Bu repertuarın insan psikoloji açısından önemli bir vurgusu da kişinin, kendine ve hayata dışarıdan bakamadığı aile kalıplarını, 'karmalar'ını ve kişisel blokajlarını aşamadığı, yaşamında tekrarlayan ve döngüsellik kazanan senaryoların yaratıcısının kendisi olduğunu kavrayamadığı sürece depresyondan kurtulamayacağıdır. Bir anlamda depresyon, ya tekâmül sürecinin ya da kişinin bu hayatındaki ruhsal misyonunu gereğince yerine getirmemesinin bir epifenomen'idir.

Örnek ifade 8:

... *depresyona girmemek için yapmamız gereken en önemli şey öncelikle kendi yaşam sorumluluğumuzu almamız ve başımıza gelen olaylarla kendi düşünce, inanç ve değerlerimizin ilişkisini kurmamızdır. ... Başlangıçta kolay gözükmese de önemli olan yaşamımızdaki döngülerin farkına varabilmektir. Mevcut döngüleriniz sizi depresyona sürüklüyorsa ve bunu farketmişseniz o döngüden çıkış yapma ihtiyacınız vardır. Bunun için yapmanız gereken her zaman yaptığımız bir şeyi farklı yapmaya başlamak yeterlidir. Her geçen gün farklı davranış güçlenerek eski davranışı silecektir. ... Birçok nedeni olmakla beraber, dış odaklı olmamız ana sebeplerden biri. Bizim dışımızda-*

5 Lee Carrol'ın kanallık ettiği Kryon adlı varlıktan gelen mesajların yayınlandığı kitap serisinin ikinci kitabının adı bu konuda çok manidardır: "Bir İnsan Gibi Düşünmeyin". (Yazar Lee Carrol, Çev. S. Ayanbaşı. Akasha Yayınları, 1999)

ki dünyamızda oluşunların bizlerden bağımsız geliştiği varsayımına inanmak ve kurban bilincini oluşturarak içe dönmek. İç dünyamızda zihinsel konuşmalar yapmak, senaryolar yazmak, panik ataklar yaşamak, dış dünyaya uyumu kaybetmek, iç çatışmaları yaşamak gibi örneklerle çoğaltabiliriz yansımaları. Düşen enerjimizle fiziksel bedenimiz de etkilenmekte ve hiç bir şey yapmak istememek, sürekli uykuya kaçmak, olumsuz algılamak gibi davranışlar içinde buluruz kendimizi. (Ek, Yüksel, 2012a)

Yeniçağ düşüncesine göre bir üst biliş becerisi ile an'ın içinde kalarak kendini sürekli seyir halinde olmak, bir yandan benliğin aşkınlaşmasına hizmet eder. Bu noktada kişinin dikkatini kendi inanç ve yargı kalıplarına yöneltmesi ve adeta yukarıdan onları izlemesi gerekmektedir. Bu şekilde aşkınlaşan benlik, "bilinç sıçraması"nın da önünü açar. Kendi yaşayan varlığına dışarıdan bakarak onu aşma, yeniçağ metinlerinin hemen tamamında yaygın olarak karşılaşılan temel repertuarlardan biridir (ayrıca bkz: Ek, Kuğu, 2012c). Özellikle Türkçe yeniçağ metinlerinde, bu repertuar içeriğinin sıklıkla Tasavvuf metinlerinden alıntı yapılarak zenginleştirildiği gözlenmektedir⁶.

6 Batı kaynaklı metinlerde Buda, Hz. İsa, Celaleddin-i Rumi sıklıkla anılan "üstatlar" arasındadır. Yerli metinlerde Celaleddin-i Rumi'nin yanı sıra Hallac-ı Mansur'a, Beyazıt-ı Bistami'ye, Cüneyd-i Bagdadi'ye, İbn-i Arabi'ye referans yapılmaktadır.

Örnek ifade 9:

... Mademki karar verdin bir sorunun peşine takılmaya, dikkat et, o soru yeni inanmaların olmasın. İnanç yarğular oluşturur yeni önermeler sunar sana. Sen de o önermelerle oyalanır durursun, gerçekliğin puslu göstermelerinde, cilalanmamış bir aynanın göstermeyen yüzüne bakarak. İnanç önermelerini bırakırsan, cesaretle yıkarsan, hakikat parlar sana doğru senden Allah'ın feyzini görürsün, duyarsın, solursun, artık sen, sen olan inanmalarının kıyısından dönmüşsündür. (Ek, Karaarslan, 2012c)

Örnek ifade 10:

... Büyüme perdelenmek, bilgilerin çoğalması, zihinsel-mekansal-zamansal kategorilerin devreye girmesi demek. ... Biyolojik varlığımız doğası ile sınırlandırılmıştır. Genetik kodlaması ile, kolektif bilinçaltı ile yaşadığı toplumun ön kabulleri ile sınırlandırılmıştır. Zihinsel haritamız ile insan formumuzu deneyimleriz. (Ek, Kuğu, 2012d)

Dünyadaki sıradan insan hikayelerine, acılarına veya başarılarına üstten ve nötr bakış ve günlük hayatın dışına çıkan daha gelişmiş bir benlik penceresi yaratmak adeta tekamülün gereği ve sonucudur.

Örnek ifade 11:

... Otantik olmanın değişik varyasyonları olmakla birlikte en temelde, aklın dünyasına karşın, olana, olagelen ne ise, öz olduğuna ilişkin bir ön kabul öze bırakış, kabulleniş,

iç dünya ile temas, doğasal olan ile haşır neşir olma gibi öze bakma, özü koruma, akışa bırakma, akışta ol tarzında söylemsel ve eylemsel olarak da kişi kendi beninin bir gözlemcisi durumundadır. Meditatif izleme de diyebiliriz buna. Meditatif izleme içinde kişi eylemle özdeşleşmez, oyunun bir parçası değildir, oyunun parçası olan zihin varsa da onu da izleyendir. Polemiğe girmez, oyuna girmiş olur, karma yaratmış olur, yaşam oyununda merkezini korumaya çalışır, merkezini koruma, ben buradayım, akıştayım, özümle bağlantıdayım farkındalığının üçüncü göz çakrasında sürekli sinyal vermesi şeklinde bir hatırlatıcı imleç gibidir. Kendi kendinin gözlemcisi olan otantik kişi, derun varlığını, büyüülü içsel bahçesini, akıl ve modern hayatın içinde aklın ürettiği kurallar içinde de bunu korumaya çalışır. (Ek, Kuğu, 2012c)

Yeniçağcı düşüncede yaşamımız ve insani tepkilerimiz, bizim olaylara attığımız anlamlar ve kazandığımız otomatik bilinç kalıplarıdır. Bu ‘anın içinde, sükûnet halinde oluş’ ve üst bilişsel farkındalık söyleminde hâkim temalardan biri, analizimizde yukarıda sunulan örneklerde de görüleceği gibi bireyciliktir. Ancak yeniçağ bireyciliği, modernizmin öznesi olan yurttaş-bireyden farklı olarak, bireyi aşkınlaştırarak yaşamın merkezine ve üstüne yerleştiren, kişinin eylemini sıradan günlük gerçeklikten koparan bir yönelimdir. Bir anlamda bu bakış, özneyi

aşkın bir noktada konumlandırırken, öznenin eylemi, sıradan hayata dair kaygılardan uzak kalmayı başarmak, kendini ve yaşamı uyanmış bir bilinçle izlemek suretiyle tekâmül sürecinde kalmak olmaktadır.

Örnek ifade 12:

... Kozmik aklın zaman ve mekân ötesi başlangıç noktası “mutlak sükûnettir”. Tüm çabalar, sorular, sevgiler ve acılar algıların işidir. Algılar kozmik varlıklarıyla anırlar. Algılar aslında kozmik yapılarıyla her an onu yaşarlar. Akleden yaşar, yaşayan akleder. (Ek, Ercan, 2007)

Örnek ifade 13:

... Bilinçli iken duygularımızın davranış olarak yansımaları dengelidir. Tepki vermeyiz, bilerek davranırız. ... Olaylara nötr yaklaştığımız için sevgi, merhamet, şefkat duygularını kolayca yansıtırız. Hak boyutunda, herkese eşit davranırız. Sahip olduklarımızı paylaşırız. Veririz, alırız. Vermenin almak olduğunu biliriz. Anda, şimdi ve burada sonsuz, sınırsız potansiyel alan içinde olduğumuzu biliriz. Bilinçli yaşamak, sevinç, coşku, mutluluk duygularının an’da deneyimlenmesidir. Kendi yaşamımızın yaratımı kendi elimizdedir. Yenedünya tüm insanların bilince uyanmasıyla mümkün olacaktır. (Ek, Yüksel, 2011b)

Bireyi aşkın bir benlik tasarımına yönlendirme popüler kültürde bir başka apolitikleştirmeye işaret eder. Yeniçağ düşüncesi, sıradan olana sistematik bir yabancılaşma içerir. Dünyadaki siyasi,

sosyal, ekonomik sorunlar, kişilerin üçüncü boyutta uyanma görevine uzak kalmasının olumsuz sonuçlarıdır. PKK ile çatışmada yaşamını yitiren askerlere bir ağıt iması taşıyan, fakat olayla ilgili herhangi bir açıklama içermeyen bir metinden alınan aşağıdaki örnek, yeniçağ söyleminin apolitik yanını ortaya koymaktadır. Sevgi, vicdan, öfke vb birçok duyguya ya da çatışma gibi dramatik olaylara aşkın bir noktadan bakmak hayatın sıradan gerçeklerine yabancılaşmayı getirirken, olan bitenler üstten fakat apolitik bir perspektifle tekâmül edenler – etmeyenler şeması içinden açıklanabilmektedir.

Örnek ifade 14:

... İnsan nasıl bir varlıktır ki, diğer insanın, canlının yaşamını bu kadar kolayca yok etmeyi düşünebiliyor?" diye soruyorum kendime. Yani sevgi, vicdan kanalları kapalı olmalı ki, kendilerini haklı çıkaracak bir bakış açısına sahip olup can alabiliyor bu insan görünümündeki karanlık yüzler... Sevgi dolu kalpler, dünyadaki tüm savaşları, yok edişleri durdurabilir. Yok edebilir kaosu, kargaşayı, açlığı. Ve o zaman toprak ana, başka bir güzellikle uyanır yeni güne. ... Hala uyuyanlar, uyanın artık! Sevgiye, güzele uyanın. (Ek, Karaarslan, 2012)

3.3. Tekâmül Yolunda Kendi İçine Dönmüş Birey ve Daimi Farkındalık İçinde Dünyevi Benlik

Benliği aşkınlaştırmak madalyo-

nun bir yüzü iken, madalyonun diğer yüzünde tekâmül yolundaki bireyin dünyevi tutumları, hal ve davranış özellikleri repertuarı bulunur. Bu davranış özelliklerinin her biri, dikkat, farkındalık, seçim ve çaba ile bireyin kapasitesi düzeyinde kazanabileceği kişisel gelişim becerileridir. Birey, bir okul olan dünya planında kendini bu becerilerle uyarlar ve gelişir. Bunların başında bireyin samimi bir yönelim içinde olması gelir. Bu yönelişin akabinde kişi varoluşsal bir sorgulamayla mevcut bilinç kalıplarının dışında varlığını idrak etmeye açık olmalıdır (Ayrıca bkz. Ek, Tali, 2012b).

Örnek ifade 15:

... İman etmek formüllerle değil, inanma ritüelleri ile değil, sınırlar ile değil, tanımlamalar ile değil, doğrudan saf bir yönelişle olur. (Ek, Kuğu, 2012a)

Örnek ifade 16:

... (bilinçlenen varlıklar) bilirler ki her şey sadece derslerdir ve sonsuz varlık okyanusunda her şey eğitim ve her şey öğretimdir. Her varlık planı ise okuldur. Varlık kendisini bilendir. Bildikçe kendisine gelendir. O nedenle de kendisini bilen rabbini bilir! En azından bilincin mevcut evrimi içerisinde yaşanan bu et kemik bedenler hayatında, ilerlemesi gereken bilincin ilk yapacağı iş mevcut varlık sorgulaması olmalıdır. (Ek, Türker, 2012)

Tekâmül bireyin kendine yönelerek içsel bir farkındalık geliştirmesine bağlıdır. Bu yöneliş, kişiye duygu

farkındalığı da kazandıracaktır. Kişi, duygularına izin vermeyi, onları korkusuzca deneyimlemeyi, ardından salıvermeyi öğrenecektir. Bu yönelim ve çaba kendine dışarıdan, üst-bilişsel bir perspektiften bakma becerisi geliştirir. Olayların, yaşamın, kendinin farkında olmak, kendine herhangi bir normatif kalıbı ya da ideali dayatmadan ve ‘öyleymiş’ gibi yapmadan gerçekçi, iyimser (bkz. Ek, Taşkın, 2012c) ve samimi bir varoluşu seçmek ve bu hedefe yönelmek, tekâmül sürecine bağlı olarak gelişecek sarsıntı ve dengeleşmelere karşı kişiyi güçlü kılar. Bu olgunlaşma fikrinde diğer anahtar kavram ve süreçler, ‘kabulleniş’ ve ‘sürece güvenmek, akışta olmak’tır. Bu repertuar çerçevesinde yeniçağ düşüncesi kişi-ötesi (*transpersonal*) ve hümanist, varoluşçu psikoloji yaklaşımlarına önemli bir alan açar. “Akışta olma terapisi” diye tanımladığı yaklaşımı ile danışmanlık yaptığını belirten uzman psikolog İrem Bray’la yapılan söyleşide bu yönelim açıktır.

Örnek ifade 17:

... *Esnek, farkında, her türlü duygu ve davranışı tanıyan, açık bireyler olmayı seçelim ki tatmin edici yaşamlarımız olsun.* (Ek, Akay, 2011; İrem Bray ile söyleşi)

Örnek ifade 18:

... *Şimdilik insan formunda deneyimlediğimiz alan içinde kalarak perspektifimizi korumak istersek; Stres ya da kaygı da insanın çabası ve beklentileri ile birlikte gelişen bir durum,*

stressiz ya da kaygısız olmak yerine, “evet stresim var ya da kaygım var, o nasıl bir durum biliyorum, tanıyorum, kabul ediyorum” dediğinizde o kabul ediliş içsel bir özgürlük ve insanın kendisiyle kurduğu iletişimde kabul edilişten doğan bir huzur oluşuyor. Direnç göstermek, içerdeki duygumuzu anlamamak, yadsımak pozitif olmayı bir hedef haline taşımak, pozitif olmaktan daha da uzaklaştırabiliyor, samimi değil. ... Samimi olan insanın içindeki duyguları ne ise olduğu gibi yaşaması, akmasına izin vermesi ... denge kendiliğinden oluşuyor izin verdiğin zaman içsel durumlarına, denge geliyor kendiliğinden, bazen bozuluyor, sonra yeni bir dengeye kadar, denge kendiliğinden oluşuyor. (Ek, Kuğu, 2012b)

Yeniçağ düşüncesinde ideal dünyevi benlik, duygusal, düşünsel, fiziksel bir tekâmül içinde oluş halinde kalmak bilincinde kurulur. Seçim yapan ve seçimlerini yaşayan insan, kendisi üzerinde dönüştürücü bir eylemsellik içindedir. Üçüncü boyut kalıplarını terk eder, kendini ana-akışa bırakırken, olumsuz, engelleyici düşünce ve davranış kalıplarını gözleyerek bunların etkilerine müdahale edebilir.

Örnek ifade 19:

... *Eski kendimiz; 3.Boyut alışkanlıklarımız; sürekli acıyı korkuyu ve ayrılığı yaratan deneyim kalıplarında devinme alışkanlıklarımızdır.Yeni kendimiz ise belirsizdir. Belirliliği ise basitçe yeni Ol’masıdır.* (Ek, Nart, 2012b)

Sıradan gerçekliğe dışarıdan bakma ve olan biteni kendi varoluş gayesi ve yeri içinden okuma söz konusudur. Benliği aşkınlaştırmak ve üstten, seyreden bir pozisyona yerleşerek sıradan gerçeklik ile kendi arasına mesafe koymak yeniçağ söyleminin temel retorik kalıplarından biridir.

Örnek ifade 20:

... *Dış ve iç dünyalar birbirlerini yansıtırlar. Kimi zaman içimizde kabullenemediğimiz çatışma ve duyguları çevremizde başka ortamlara ve kişilere atfederiz. Örneğin çok gürültücü bir komşum var; ricalarım işe yaramıyor. Komşum için hoşuma gitmeyen kötü düşünceler aklıma geliyor. Kendime yakıştıramadığım için bu duygu ve düşüncelerimi bastırıyorum. Bu sefer onun benden hoşlanmadığını, bana zarar vermek istediğini düşünüyorum. Komşum için aklıma gelen olumsuzlukların kendi başıma gelmesinden endişelenmeye başlıyorum. Bu gibi durumlarda olumsuz duygu ve düşüncelerimizi kabul edip, enerjimizi alternatif çözüm yolları bulmaya yöneltirsek bu tür kaygı ve endişeler yok olur ... öfkeyi tanıyıp, enerjisini hayatımızda daha yapıcı şekillerde kullanmak gerçekten çok önemlidir...* (Akay, 2011)

Yeniçağ benlik ideali, geleneğin işlevlerini üstten bir bakış ile analiz ederken, kozmik bir ahlak anlayışını kendine esas alır. Örneğin sevgi ve saygının olmadığı cinsel ilişkide insan bedeni uygunsuz şekilde kullanılmakta

ve kişiler kendinin, diğerinin ve hatta gezegenin enerjisini olumsuz yönde aşağıya çekmektedir. Hele tecavüz, öldürme gibi insana zarar veren eylemler, çözülmesi gereken zorlu karmalar yarattığı için tekâmül açısından bütünde son derece yıkıcıdır. Birbirini seven insanların evlilik töreni, bu insanların birbirlerine verdikleri sözü diğerleriyle paylaştığı, orada bir araya gelen topluluğun bu birlikteliğin sevincini paylaştığı, olumlu duyguların yükseldiği, dua ve dilekte bulunulan bir toplantıdır. Bu çerçevede yeniçağ düşüncesi, günlük yaşayışta toplum dışı, toplumla çatışma içinde bir pozisyonu önermez fakat toplumun gerçeklerinden ayrışmayı ve kendi varlığına dönük bir gerçeklikte kalmaya vurgu yapar.

Örnek ifade 21:

... *Bana öğretilen doğrulardan, ahlak kurallarından, sokak dillerinden, tamamlanmamış aşk hikayelerinden, eksik bilinen gerçekliklerimden, bana ait olmayan yaşanmışlıklarımın, başkası ne derlerden, başkası üzülmesin diye terkedilmiş benliklerden kurtulmayı seçiyorum.* (Ek, Tali, 2012a)

3.4. Tekâmül Aracı Olarak Beden ve Bedenin Bilinmeyen Ruhsallığı

Yeniçağ düşüncesine göre beklenen tekâmül, insan varlığının bütününde gözlenecektir. Beden, bilinç, ruh, varlığın tekâmül edecek yanları olduğu gibi, aynı zamanda tekâmülün araçlarıdır. Uyanma-aydınlanma yoluna girmiş insanın bedeni doğru bir bi-

çimde anlaması, onun farkına varması, gereken özeni göstermesi ve gerekli alıştırmaları yapması tekâmül için önemlidir. Bu alıştırmalar genelde ruh-beden ve bilinç için ayrı ayrı değil, birleşiktir. Ancak alıştırma, varlığın her parçasına belli kademelerde etki eder.

Beden çeşitli kapasite ve yeteneklerle donanmış, varlığın insan olmasını sağlayan canlılık alanıdır. Canlılığı anlamak ve fark etmek tekâmül çalışmalarının temellerindedir. Yeniçağ düşüncesinde beden, kendine has bir zekâyâ sahip, ölçülemez, doğrudan gözlenemez karmaşık, diyalojik bir canlılığa işaret eder. Yukarıda açıklandığı gibi insan varlığı ruhsal benlik bağlamında makro bir düzenek içinden aşkınlaştırılırken, fiziksel beden mikro işleyişte aşkınlaştırılır.

Örnek ifade 22:

... *Hissettiğiniz her türlü duygunun, yaşadığınız sürede algıladığınız her şeyin temel oluşum sebebinde atomlar vardır. Sevdiğiniz birine dokunduğunuzda duyumsadığınız his; sizin elinizdeki atomların içindeki elektronlarla, o kişinin elektronlarının etkileşiminden başka bir şey değildir. Soğuk havada duyduğunuz üşüme hissi atomların size çarpması sonucu oluşur. Ateşin yanması ile ısınma, elektronların daha hızlı dönmesinden başka bir şey değildir.* (Ek, Dabağlar, 2010)

Örnek ifade 23:

... *En inançsız diyebileceğimiz insan bile ister ve diler... Peki, kimden ya da nereden diler? Ya dualarımızın*

dile gelmesini sağlayan şey nedir? İnsan kaderinde olana dua ediyor olabilir mi? Ya da geçmiş, gelecek zaman döngüsünden çıkarak, anda kaderini dualarla, birlikte yaratıyor olabilir mi? O büyük irade, insanı özgür iradesiyle yarattığına göre, insan seçerek, dileyerek, yaratıcısıyla Bir Olarak yaşamının farkına vardığında, aslında dua ettiği, dua ettiren güç, istek nedir? Bilim adamları beyinde anıların depolanmadığını DNA'mızla bir barkod gibi boşluktaki kendi bilgilerimize (kayıtlarımıza) ulaştığımızı fark etmişlerdir. Şimdi anında, tüm zamanların bilgisine ulaşabiliyor insan ve belki de aslında kendi bilincinde olana (Tanrısal Ben'ine) dua ediyor ve kendinde olanı istiyor... (Ek, Karaarslan, 2012c)

“Tekâmül eden zeki beden” repertuarında beden, popüler kuantum okumaları ile atom altı düzeyde titreşen ve yüksek bir bilinç ile titreşimi artarak fiziksel olarak da tekâmül eden canlı, hücrelerinde bilinç ruhsal bir yapıdır. Bedene post-pozitivist, popüler psödo-bilim anlayışından bu bakışta yeniçağ söyleminin retorik özellikleri olan bütüncülük (holizm), rasyonellik ve bilimsellik belirgin şekilde gözlenir. Bu kez, dünyevileşmenin temellerinden kabul edilen dünya işleri ile inanç işleri, rasyonel ve bilimsel bir zeminde tam olarak yan yana getirilmiş olur.

Örnek ifade 24:

... *Semâ öncesi mutlaka abdest alınmasının maneviyat yönü kadar bilimsel yönü de var. Suyun vücudun*

üzerinde biriken negatif enerjiyi aldığı ve vücudun manyetik korunma halkasını oluşturup güçlü duruma getirdiği bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Vücuttaki negatif enerjinin yani hücrelerindeki ekşi yüklü maddelerin artı yüklü yeri çekmemesi için abdest almak; bilimsel olarak da bir gerekliliktir. Abdest almadan semâ dönüldüğünde denge kaybının arttığı denemelerle tespit edilmiştir. (Ek, Dabağlar, 2010)

Yeniçağ düşüncesi, kendi meşruluğunu ve haklılığını esoterik bilgilerle uyumlu, bilimsel unvanları olan kişiler tarafından ortaya atılmış kuramlarla güçlendirir. Bunu yaparken çift yönlü bir vurguya sahiptir. Birincisi, kadim tekâmülcü geleneklerin ve bu geleneklerin sağduyuya geçen, ancak modernlikle birlikte bir kenara atılmış ya da unutulmuş bilgilerin izlerini sürer. Aslında bu yeni buluşlara eski bilgelerin ve insanlığın nasıl sahip olduğuna; eski toplumlarda hayatın bu bilgiye özgü bilgi etrafında şekillendirilirken, bugün aynı bilginin başka bir dilin, bilimin içinden anlatıldığına dikkat çeker. İkinci olarak psödo-bilimsellik içinde ifade kazanan bu bilginin bilimselliği postmodern bilgeliğin ana unsurudur. Bu repertuar kapsamında modernizmin bilim ile inancı birbirinden ayrı hatta kimi birbirine karşıt konumlara yerleştiren kuramlarına karşı bu söylemde inanç bilimselleşmektedir.

Bu bakış açısından, bedenın ruhsal ve psikolojik mekanizmalardan sorumlu ikinci bir beyine sahip olduğu fikri

ile ruhsal gelişimi canlılık ve beden ile ilişkilendiren rasyonel bir kuram detaylandırılmakta ve tekâmül konusunda kapsamlı, metaforik bir açıklama çerçevesi ortaya konmaktadır.

Örnek ifade 25:

... Bilimin eski gerçeklik çizgisi, her gün bir başka yerinden kırılmaya devam ediyor. On-on beş yıl önce, kafamızdaki beyin dışında, karnımızda ikinci bir beyin daha var diyenin aklından şüphe duyardık mutlaka. İlginç olan şey, bizim bilimi gündelik hayatta çok geç geçirdiğimiz gerçeğidir... Dünyayla göbek bağı, karnında kelebekler uçmak, zorluktan göbek çatlatmak, karnı zil çalmak, korkudan karın ağrısı söylemleri aslında karında ikinci bir beyin var olduğunu bize anlatan ifadelermiş. Biz her şeyi başımızdaki beyinle ilişkilendirip tanımlarken bazı şeyleri eksik şekillendirmişiz. (Ek, Dabağlar, 2011)⁷

Beden kendine has bir zekâ ile düşünen, karar veren, psikolojik halleri belirleyen bir varlık parçası, bilincin taşıyıcısıdır (Ayrıca bkz. Kuğu, 2012d). Yaygın kabul görmüş mevcut bilgiler, bedenın karmaşık doğasını, zekâsını ve işleyişini kavramada yetersizdir. Yukarıda değinilen yeni biyolojik yaklaşım ikinci beyinın işlevlerini ve çalışma ilkelerini açıklarken, ruhsal ve psikolojik tekâmüle, biyolojik bir

⁷ Dabağlar (2011) yazısında geniş ölçüde Prof. Dr. Michael Gershon'ın 1998 yılında ikinci beyin hakkında yazmış olduğu 'The Second Brain' adlı kitabına referans vermektedir.

zemin kazandırılır.

Örnek ifade 26:

... Nöro bilimcilerin ifadesine göre, karındaki ikinci beyin; hücre yapısı, etken maddeleri ve reseptörleri sayesinde kafadaki beyin bir ikizi olacak kadar beyin aynıdır. ... Yapılan deneylere göre; birinci ve ikinci beyin sindirim sistemini kendi aralarında paylaşmışlar... Karın bölgesindeki bu ikinci merkez ile mutluluk salgılarının, psikolojimizi belirleyen durumların çok yakından alakalı olduğu tespit edilmiş. ... İkinci beyinin hafızasının bebeklik döneminde yaptığı kayıtlar nedeniyle ömür boyu depresyon yaşama riski mevcutmuş... Kişilik oluşumu ikinci beyinle yakın ilişkiymiş. Çünkü bilinçaltı kayıtlarıyla ikinci beyin sıkı bağlantı halindeymiş... İkinci beyin yarattığı biyolojik şifreler; sevgi, korku, aşk gibi konularda karın bölgesinde duyumsanan hislerin yol göstericisi. Entelektüel zekâ verile-riyle hareket etmeyen sezgisel kararlar, ikinci beyin eseridir. Bu duruma "Gut feelings" yani karın hissiyatı deniliyor. ... Özellikle; "görünmeyen alanlar dediğimiz ruhsal alanlarda, ya da bilinçaltında bizi yöneten merkez karın bölgemizdir" şeklinde bir gerçek çıkıyor ortaya. (Ek, Dabağlar, 2011)

Örnek ifade 27:

... Alışkanlıklarımızın değişmesi gereken durumlarda ki; bunlar birinci beyin yönetimindedir, bu bölge (ikinci beyin) üzerinde çalışmalar yapılarak arınma yaratılır. Karın bölgesinde

enerji zayıflığı olan insanlar cansız, moralsiz, depresyonlu, kendini gerçekleştiremeyen, hayatın kendisine verdiklerinden öfke duyan kişilerdir. Bu bölgede canlı enerji taşıyan insanlar cesur, cesaretli ve akışkandır. (Ek, Dabağlar, 2011)

1.5. Bir Çalışma Alanı Olarak Tekâmül ve Ruhsal Alıştırmalar

Buraya kadar açıklanan yorum repertuarlarından anlaşılacağı gibi kişinin kendini, bedenini ve olayları sürekli şekilde izler durumda olması anlamında sıradan yaşamda ruhsal alıştırma süreklilik gösterir. Bunun yanında yeniçağ düşüncesi, düzenli ve gerekli durumlarda sorun alanı ve tipine göre şifalandırıcı, sağaltıcı bazı ruhsal alıştırma ritüelleri de önerir. Bu ritüellerin nasıl ve ne zaman yapılacağı kesin kurallara ya da emirlere bağlı değildir; bu uygulamaların etkililiğini arttırmak için sunulan bilgileri takip etmek kişisel bir tercihtir. Ruhsal alıştırmaların temel hedefi beden, ruh ve bilinç düzeylerinde arınmak; kişisel kapasiteye uygun şekilde tekâmül sürecini korumak, kolaylaştırmak ve güçlendirmektir. Bunun için düşünsel olsun bedensel olsun, yeniçağ ritüellerinin ortak saç ayakları dinginlik, farkındalık ve dengedir. Buna çoğu zaman imajinasyonlar ve olumlamlar yolu ile telkin eklenir.

Ruhsal alıştırmaların kişisel tekâmül ile ilişkili fakat bu analizde ayrı olarak ele alınması mümkün

bir hedefi, kişinin isteme ve yaratma gücünü idrak etmesi, kontrol etmesi ve geliştirmesine yöneliktir. Bu istek, kişinin kendisi ya da yakını, hatta dünya için şifa; yeni deneyimler ve sahip olunacak şeyler gibi çok çeşitli olabilir. Yeniçağ söyleminde insan, isteme/dileme gücünü kontrol etmez ise istenmeyen şeyler de yaratma ihtimali vardır.

Örnek ifade 28:

... *Hayal ettiğimiz her şey gerçek olabilme ihtimaline sahiptir. Lakin gerçekleştirmeyeceğine o kadar inanıyoruz ki, hali hazırda gerçekleşmiş olanı hayatımıza kabul etmiyoruz. Hele bir kabul etmeyi öğrensek... İşte o zaman, gökyüzüne bakıp dilediğimiz her şey gerçek olacak, hem de bir yıldızın kaymasına gerek olmadan...* (Ek, Elmas, 2012a)

Örnek ifade 29:

... *Kendi bilincimiz bize isteriz, deneyimi seçer. Bilinç, beden ve ruh hazır oldukça yeni deneyimleri yaratır. Bilinçsizce isteyerek, dilekte bulunan kişi bile tezahür ettirebilir. Çünkü istediği şey ile bir enerji oluşturur.* (Ek, Karaarslan, 2012c)

1.5.1. Meditasyon

Yeniçağ söyleminde kişinin kendini için varlığında gözlemesi, idrak etmesi ve aşkın bir varoluşu deneyimlemesi için temel alıştırma meditasyondur (Ayrıca bkz: Ek, Nart, 2012a). Fakat klasik inançlardaki meditasyon ritüeli, yeniçağ söyleminde ezberlenmiş bir dini ibadet olmaktan çıkarılarak

rasyonel bir bağlama oturtulur ve bireysel olarak çeşitlendirilmesi mümkün bir alıştırma niteliği kazandırılır. Yeniçağcı ruhsal alıştırma çalışmalarının hemen hepsi esaslara bağlı kalmak kaydıyla kişilerin çeşitli teknikleri seçerek ya da yeni teknikler ekleyerek uygulanabilmeleri anlamında çoğulcu bir karaktere sahiptir (Bkz: Ek, Kuğu, 2012b). Yeniçağ söylemi, insanı kendini ve yaşamı biçimlendiren yaratıcı bir özne olarak kabul eder. Burada eylem, dilekte bulunmak ve dileği yaratmaktır. Yeniçağ öznesinin eyleminin başarısı, genelde tekamül düzeyine özelde ise kişinin meditasyon becerisine bağlıdır.

Örnek ifade 30:

... *Meditasyon, ruhsal gelişimin temel taşıdır, uzun süreli meditasyonlarda kişi yarı trans haline geçmeyi ve zihnini daha yüksek enerjisel potansiyellere çıkarmayı öğrenir. Haliyle bu bilinç konumunda dileklerin ve enerjilerin evrene ulaşması daha kolaydır... doğru imajinasyonla doğru bilinç halinde kısa sürede olduramayacağınız bir şey yoktur. Lakin bunun için uzun süreli meditasyon çalışmaları yapmış olmanız ve imajinasyonda yeterli düzeye ulaşmanız şarttır çünkü yarı trans halindeki bilinç konumu istediğiniz etkiyi evrende yaratır ve bu süreçte ne kadar canlı ve gerçekçi imajine ederseniz realiteyi o kadar kolay değiştirebilirsiniz. Malzemeli çalışmalar yapmamızın temel amacı bilinç, bilincaltı ve evren arasındaki enerji akışını sağlamak ve kendi zihinsel enerjimizi*

maddelerdeki enerjilerle ya da sembollerin evrende yarattığı tesirle (Benzer benzeri çeker ve yaratır, sembolizmler benzer enerjileri yaratır) desteklemektir. Bu malzemelerin bir adım ötesi sırf zihinsel etkiyle yani derin meditasyon haliyle evrenle iletişime geçmektir. Spiritüel yolda “Dua etmek, Tanrı’ya soru sormak, meditasyon ise cevabı dinlemektir.” denir. İşte meditasyonda cevabı dinler, hatta ötesinde cevabı yaratabiliriz. (Ek, Elmas, 2012a)

Örnek ifade 31:

... Bütün bu işlemler arkasında çok ciddi evrensel düzeyde bir ilahi sistem söz konusudur. Eğer bu sistemin bir parçası olmak istiyorsak, önce sistemin nasıl işlediğini bilmeliyiz. ... bu teknikler arasında bir kısmını verebildim çünkü inanılmaz derecede fazla teknik mevcut. Sizler bu temel bilgiler üzerinden istediğiniz gibi kendi ritüellerinizi, çalışmalarınızı ve yöntemlerinizi yaratabilir ya da yolunuza göre uyarlayabilirsiniz. Asıl önemli olan ise, içteki dilek dileme umudunu kaybetmemek ve hayal etmenin gücünü unutmamaktır. (Ek, Elmas, 2012a)

Meditasyon, özellikle yeni başlayanlar için zor bir alıştırmadır. Yeniçağcı danışmanlar, meditasyonu kolaylaştıran ve güçlendiren, materyallerle çalışma, imajinasyon çalışmaları, ön meditasyon ve nefes alıştırmaları (nefes alıştırmaları için ayrıca bkz: Taşkın, 2012a), meditasyon öncesi ılık duş almak ve özel bitki çayları içmek (bkz. Ek, Elmas, 2012a) gibi çeşitli uygula-

malar ve ek ritüeller önerir. Yeniçağ söyleminin genel bir retorik özelliği olan, aşkın, görünmez olanı nesneleştirme yoluyla rasyonelleştirme, meditasyon çalışmasında da görülür.

Meditasyon ile dilekte bulunma çalışmasında en önemli önkoşul, şüphe-den uzak, kendine güven içinde olmak, meditasyonu evren ile hem bedensel hem de bilinç hem de ruhsal düzeyde bir buluşma olarak yaşamaktır. Bu, baştan sona ciddiye alınacak bir ritüel ve yeniçağ insanının eylemidir. Burada yaşamın bir ritüele dönmesi, gerçekliğin aşkınlaştırılması ve oluşun yaratıcısı olarak kişinin sorumluluk yüklenmesi ve ona böylesi bir öznellik için önem atfedilmesi söz konusudur.

Örnek ifade 32:

... mükemmel bir güven duygusu hissedin. Şüpheleriniz yok ve bu sırada bir mühür cümlesiyle çalışmayı bitirin. “İradem ile evren kabul etti.” “Artık oldu” “Gerçeklik yaratıldı” vs. gibi içinizden geldiği gibi bir cümle olabilir, az öz ve kesin bir cümle olsun. Bu tamamlandığında yavaşça çalışmayı bitirin ... Bu noktada dileklerinizin gerçekleşmesi için evrenin ilahi rehberlerinden, üstatlarda, meleklerden veya inandığınız ve size yardım edeceğini düşündüğünüz ruhlardan yardım isteyin. Bunu dilerken Yaratıcı’ya içinizden geldiği gibi dileğinizin olması için dua edin. Bu sırada beyaz ışıklı nurlu varlıkların gelip nesnenize ışık yüklediğini görebilirsiniz veya farklı vizyonlar alabilirsiniz, onlara odak-

lanmayın. Sadece sonuca ve çalışmaya odaklanın. ... Enerjinin tam olarak evrenle bir olduğunu imgelediğinizde önce Yaratıcı'ya teşekkür edip şükranlarınızı belirtin ve sonra yardım için çağırdığınız ulvi varlıklara teşekkür edin. ... Önemli Uyarı! Bu tür meditasyonlarda enerji üst çakralara (bilhassa taç, alın ve boğaz çakralarına) çok fazla odaklanır, haliyle bu da alt çakralardaki enerji akışını yavaşlatabilir. Eğer bu tür bir meditasyon sizde baş dönmesi, alında baskı veya mide-de hafif bulanma yapıyorsa, daha bu yüksek çalışmalara hazır olmadığınız anlamına gelir. Enerjinizi biraz daha yükseltmeli ve ilerleyen zamanlarda bu teknikleri denemelisiniz. İkinci olarak bu meditasyonun hemen ardından topraklanma meditasyonu yapmak zorunludur. Yukarıda da bahsettiğim gibi, üst çakralara enerji odaklandığı için alt çakralar arasındaki dengeyi sağlamalı ve fazla enerjiyi dengelemeliyiz. (Ek, Elmas, 2012a)

1.5.2. Bilinç ve bilinçaltı üzerinde çalışmalar

Yeniçağ söyleminde arınma, hemen her çalışmanın temel hedeflerinden biridir. Bilinç üzerine çalışma genel anlamda kişinin kendisi üzerine daimi farkındalığı ile sağlanırken, bilinçaltına yönelik çeşitli meditasyon temelli çalışma teknikleri önerilir. Aslında yeniçağ söyleminde kişisel bilinç ve bilinçaltı, ortak bilinç ve kolektif bilinç ile ilişkili bir işleyişe sahiptir (bkz:

Elmas, 2012b; Ek, Nart, 2012a). Ortak bilinç, kolektif bilinç, geçmiş yaşam bilinçleri gibi bir seri farklı alanda çalışmalar, grup ya da bireysel olarak gerçekleştirilir. Kişinin kendi bilinçaltı işleyişini anlaması, yaşamdaki tepkilerini anlaması ve yaşama tekâmül hedefine uygun şekilde kendini uyarlaması açısından önemlidir. Sözelimi insanın değişim gerektiren durumlarda direnen yanı bilinçaltı öğrenmeleri olabilmektedir. Bu durumda bilinçaltını bir varlık olarak muhatap alarak iletişim kurmak işe yarar bir yöntem olabilir. Burada yeniçağ söyleminin temel özelliklerinden aşkınlaşma, üstten bakma yönelimi ile tekrar karşılaşırız. Bu kez, insan kendi varlığının farklı bilinç katmanlarını kendinden ayırtırmakta ve onlar üzerinde tasarruf etmektedir.

Örnek ifade 33:

... Bilinçaltı doğru, yanlış, iyi, kötü, gerçek, hayal bunları ayırt edemez. Duyduğu kelimeyi cümleden bağımsız olarak kaydeder. İçeriksizdir. Bilinçaltı değişimden nefret eder, değişimi içinde bulunduğu güvenlik alanının dışına çıkış olarak algılar o nedenle de öğrendiği yaşta kalır. ... Oysaki gerçekte kişinin huzursuzluğu, kendini hala küçük bir çocuk gibi zannetmesindedir. Gözleri kapalı olarak " huzursuz olan sen kaç yaşındasın?" sorusu sorulduğunda ilk söylenen yaş blokajın oluşum yaşıdır. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen hala o yaş tepkisi içinde olan kişi şimdiki zaman algısı ile bu durumu farkettiğinde ve olaya artık bir yetiş-

*kin olduğunu kabullenerek baktığın-
da düğüm çözülür, kaos biter. Birden
bire her şey değişir. Çünkü bilinçaltı
yeni durumu algılamış ve kendisini
kaldığı yaş blokajından çıkarmıştır.
... Dolayısıyla yaşamımızdaki blo-
kajlara bakarken bilinçaltı yaşamızın
dikkate alınması önemlidir. Bilinçaltı
her şeyi kaydettiği için o herşeyi bilir
ve verdiğimiz içsel tepkilerimiz kendi
gerçekliğimizde her zaman doğrudur.
Çünkü duyguların enerjisinden birebir
etiklenir. Bu nedenle daha huzurlu ve
mutlu bir yaşam için bilinçaltımızla
iletişim içinde olmamız önemlidir. Dışa
vuran duygusal ve bedensel tepkileri-
miz bilinçaltının ifadesidir. Şimdi ve
burada olabilmekle ve anda yaşamı
sürdürebilmekle fark ettiğimiz kayıtlar-
ımızı bilince çıkararak hem kendimizi
ifade edebilir hem de yaşamımızı daha
anlamlı kılarız. (Ek, Yüksel, 2012b)*

1.5.3. Bedenin bilgelliğini fark ediş

Yeniçağ söyleminde daha önce
açıklandığı gibi beden ruhun mekanik
bir taşıyıcısı değil; insan varlığının kar-
maşık, canlı, fiziksel kısmı; adeta biyo-
zekasıdır. Yoga, namaz, meditasyon vb
pek çok alıştırmada beden ile bilincin
birlikte çalışması söz konusudur. Bu
nedenle yeniçağ düşüncesinde bed-
enin, çeşitli duyuların geliştirilmesi, algı
potansiyellerinin yükseltilmesi yoluyla
güçlendirilmesine önem verilmektedir
(örn. odyo-psiko-fonoloji ile işitme ve
dinleme kapasitesinin geliştirilmesi
için bkz: Çavuşoğlu, 2012, İsra Güneş

ile söyleşi). Biyolojik saate uygun ya-
şamak da bedenin kendisini yenilemesi
ve dış koşullara uyumlaması açısından
dikkate alınmalıdır (Karaarslan 2012
b).

Beden insan varlığının tekâmül sü-
recinde hem gelişen bir yanıdır, hem
de varlığı geliştiren bir işleve sahip-
tir. Canlılığın mümkün alanı olarak
ruhsal ve psikolojik tüm alıştırmalara
dâhildir.

Örnek ifade 34:

*... Tüm meditasyon çalışmalarında
karın bölgesi farkındalığı vardır ve o
bölgeye odaklanarak “Zihni Durdur-
ma” sağlanmaya çalışılır. Sol beyin
kullanımı yüksek olan kişiler, özelli-
kle bu söylemden korkarlar ya da akıl
dışı bulurlar. Oysa yapılması istenen
şey, birinci zihni durdurup, ikinci zih-
ni devreye sokmaktır. İkinci zihinde,
zaman ve madde boyutu birinci zihnin
gerçeklerin çok farklıdır. Işık altı boyu-
tun dışında kalan gerçeklerdir bunlar.
Bizi dört boyutun içine zincirleyen ve
hapseden kalıplardan özgürleşip bi-
rinci zihinden kurtulunca sonsuzluğun
içinde yolculuk başlar. Bu yolculuk sı-
rasında bizi koruyan, gözetten, yol gös-
teren mekanizma ikinci beynimizdir.
Ona “Bedenin Zihni” adını verebiliriz
ve o bizi asla tehlikeye atmaz. Bütün
astral çalışmalarda geri dönmeme
gibi bir tehlikenin olmadığı söylenir.
Çünkü bizi geriye getiren kordon, ikin-
ci beyinle sürekli bağlantıdadır. (Ek,
Dabağlar, 2011)*

Örnek ifade 35:

... bilimsel araştırmalar ile nefesin doğru kullanılması durumunda koroner kalp hastalıklarında, kan basıncı ve nabız, kronik bel ağrısında, migrende, rahim ve göğüs kanserinde pozitif etkileri bulunmuştur. Tibetli rahipler üzerinde yapılan bir başka çalışmada ise nefes teknikleri ile zihnin daha aktif hale geldiği ve değiştirilebildiği bulunmuştur. Bu araştırmayı yapan Dr. Richard Davidson'a göre doğru nefes ile beyin eğitilebilir bir özelliğe sahiptir. Ve inanıyorum ki bu araştırmaların devamlılığı durumunda nefesin sağlık üzerinde bilinmeyen diğer yönleri de ortaya çıkacaktır. (Ek, Taşkın, 2012a)

Sonuç

Foucault (2005a) düşünce ile hakikat ilişkisini ele alırken, öznel deneyim biçimlerinin sorunsallaştırılması üzerinde durur. Ona göre “sorunsallaştırma, herhangi bir şeyi doğru ve yanlış oyununa sokan ve onu (ister ahlaki düşünce biçiminde, ister bilimsel bilgi, isterse siyasi analiz, vb biçiminde olsun) bir düşünce nesnesi olarak kuran söylemsel ya da söylemsel olmayan pratikler bütünüdür” (Foucault, 2005a: 86) ve bilgi, iktidar ve etik eksenleri üzerinden gerçekleşir. İnsani deneyimler, çeşitli kavramlar ve kuramlar içeren bir bilgi alanını; belli normlar ve kurallar içeren bir iktidar alanını ve bu bilgi ve iktidar alanları bağlamında bireyin kendisiyle kurduğu belli bir ilişki biçimini, yani kişinin kendi

eylemlerinin öznesi olarak kurulduğu etik alanını yan yana getirir (Keskin, 2005).

Yeniçağ düşüncesi insan varoluşunu sorunsallaştıran; kavramlar ve kuramlar derlemesiyle bir bilgi alanı sunan; iyi, doğru ve güzel olana ilişkin normlar geliştirerek, bunlara ulaşmada ilke ve yollar öneren ve bilen uzman kişilere bir iktidar alanı açan; kişileri, bilgi ve iktidar alanlarına referansla, belli görev ve sorumlulukları içinde kurmak suretiyle etik bir alanı tanımlayan bir söylem olarak ortaya çıkmıştır. Bir başka ifadeyle yeniçağ söylemi, belli bir bilgi ve anlayış, ilerlemeci bir ülkü içinden iktidar ilişkileri ve bunlarla uyum içinde bir özne kurarak bir hakikat çerçevesi inşa eder. Bu çalışmada yorum repertuarları, yeniçağ söylemine ait karakteristik dil yapılarını ve içerikleri kendi içinde taşıyan, birbiri ile tutarlı şekilde söylemi kuran kaynaklar olarak ele alınmıştır. Çalışma sonuçları yeniçağ öznesi hakkında ipuçları sağlar ve ağırlıklı olarak yeniçağcı bilgi ve anlayış hakkında bir inceleme sunar.

İncelemede ortaya konan beş yorum repertuarı, günlük konuşmalarda gerçekliği kuran söylem yapılarıdır ve modernizmin gerçekçiliği kadar kurumsallaşmış din anlayışları ile de çatışmalı argümanlar ortaya koyacaktır. Bu repertuarlar daha geniş ölçekte, “varoluşa içkin bir amaç ve zorunlu yönelim olarak tekâmül” ile “bütünü, yani sonsuz varlığın tamamlayıcı

bir parçası olarak insan” repertuarlarına bağlıdır. Bu ana repertuarlar, tekâmülün kozmolojik bir kuramını ortaya koyarak kişinin kendi ilerlemesi için ne, neden ve nasıl çalışma yapabilir konusunda açıklamalar sunar.

Sonuçlar üç ekseninde değerlendirilebilir. Dünyaya büyüsunü iade etme girişimi, narsisizm kültüründe faillik ve kişinin kendi ve öteki ile yeni bir iletişim dili kurma ihtiyacı.

‘Dünyanın kutsallığından arınması/ çıkması’ ya da ‘dünyanın büyüsunün bozulması’ olarak dilimize çevrilen Fransızca ‘*desenchantment*’; Almanca ‘*Entzauberung*’ kavramıyla toplumun dinden uzaklaşmasından ziyade dünyanın bilinemezliğini kaybetmesi, günlük hayatın içindeki mitolojik inanç ve pratiklerin, tutkuların, duyguların yerini, bilinebilir, rasyonel ve görgül olana terk etmesi kast edilmektedir (bkz: Bilgin, 1995: 34-58). Bu kavram, aslında bir anlamda bilinemez, irrasyonel ve batıl olanın kontrol altına alınışını ifade etmektedir ve düşünen toplum bağlamında bilişsel ve afektif bir yükü bulunmaktadır. Aslında dağınık, çok sesli, kişisel yönelim ve pratikleri ön planda tutan batıl/irrasyonel/büyüsel olanı (ya da öyle ilan edileni) ehlileştirme yolundaki müdahale ilk kez Aydınlanmayla ortaya çıkmamıştır. İnanç alanını veya sosyal düşüncüyü ‘kutsal’ ya da ‘kutsallık’tan arınmış, monolitik bir referans noktasına demirleme çabası bilinen bir iktidar pratiğidir. Dinlerin sağduyu-

daki ‘büyüsel’i dönüştürme yolundaki mücadeleleri kayda değerdir. Yeniçağ söylemi, yaşama büyüsel olanı tekrar kazandırırken bunu, bilimci ve rasyonel, hiper bir gerçekçilik üzerinden yapar. Bu girişim, her ne kadar modernitenin eleştirisini yapıyorsa da benlik, bireycilik ve dünyevileşme üçgeninde onun temelleri üzerinde yükselir.

Lasch yeniçağ benzeri inanç hareketlerinin güçlenmesinin, bilimin bir zamanlar birçok insanın beklediği gibi dinin yerini almamış olduğunu gösterdiğine işaret eder. Bu durum modern hayatın dünyevileşmesi konusundaki varsayımlar karşısında kafa karıştırıcıdır. Bilim ve inanç, “her ikisi yan yana abartılı grotesk bir biçimi geliştirmiş görünüyor”. Ona göre yeniçağ söylemi 20. yüzyıl narsisizm kültürü ve onun yaşam biçimini meşrulaştıran araçlar sunar ve “aşırı rasyonellik ve rasyonalite karşıtlığının bir aradalığı, bugün birçok insana ıstırap veren yersizlik, deplasmanda olma, acı ve yoksunluk (*duyguları*) ve ‘her şeye sahip olabilirsin’ ile insanların sınırlılıklarının gerçekliği arasındaki zıtlıktan beslenir” (Lasch, 1991:248).

Sosyal ve politik dünyaya ilgisizlik içinde kendini merkeze koyan birey için kendini gerçekleştirme, bir paradokstur.

“... bugün sıkıntı ve kayıtsızlık yayılmaktadır. Boşluk ve anlamsızlık duygusu da. Varoluşsal vakum diye adlandırdığım şeye bugünün kitle-sel nevrozu da denebilir. Maslow

tarafından ortaya atılmış yerinde bir tanım olan doruk yaşantısının (*peak-experience*) aksine kişi, “boşluk deneyimi” (*abysexperience*) anlamında bir varoluşsal vakum yaratabilir.”

Frankl, 1966:104

Lasch’a göre geçen yüzyılda Kuzey Amerika’da yeşeren kültür giderek kendi sonuna yaklaşırken “narsisizm, kişisel ‘büyüme’ ve ‘farkındalık’ kisvesinde ruhsal aydınlanma başarısında cisimleşerek varlık kazanır” (Lasch, 1991: 235). Lasch bu çabaları insanların hüznü, kayıp, yaşlanma, ölüm, kısaca bu limitler içinde yaşamı gittikçe zorlaştığı bir dönemde “kültür ümidi bekçilerinin” çöküşü ile mücadelesi olarak görür. Nasıl ki teknolojik ütopycılık çocuksu bir öz-yeterlilik illüzyonu ile modern özneyi onarma arayışındadır, yeniçağ hareketleri de, insanın iradesini bir türlü yolunda gitmeyen dünya meselelerinde görmek yerine, kadim Gnostisizmde bulunan temalardan beslenerek materyal dünya gerçekliğini inkâr etmesi pahasına, dünya ile mutlak bir birlik duygusu, bir ortak-yaşam (*sybiosis*) illüzyonu yaratmak suretiyle insanı ve yaşamı kendisine anlamlı kılar (Lasch, 1991: 245).

Nitekim yeniçağ düşüncesi bireye kendisini merkeze koymasına izin veren bir evren tasarımı ve ilerleme ülküsü içeren bir ideoloji sunar. Bu ideolojide kişinin narsisizmi ile başa çıkmasını kolaylaştıran ve kendini dış

dünya ile dengede bir varlık olarak konumlandırmasını sağlayan ruhsal çalışmalar sayesinde ben ve öteki ilişkisi yeniden tanımlanır. Bunu yaparken çoğu zaman kozmosun ve tekamülün merkezine ben’i koymak suretiyle ben’in değerini korurken ‘ben’ yükünü, çeşitli misyon ve ödevler yoluyla hafifletir. Bu çerçevede inanç, kişiyi merkeze alan, kişiye özel bir zihinsel tasarım içinden yaşanırken, diğer insanlar ile günlük hayatın gerçek ve sıradan çekişmelerinden, politik ya da sosyal mücadelelerinden arınmış, yatay yapılanmış demokratik ilişki arayışı öne çıkar. Kişinin kendini fark edişinin sessiz aracısı ve takipçisi bir uzman ya da norm ve kuralların hatırlatıcısı, yargılama gücünü elinde tutan din adamının tersine kişisel gelişim danışmanı ya da yaşam koçu, karşısındaki kişiyle yakın bir ilişkide onun ihtiyaç ve problemlerini kendisiyle birlikte teşhis eder, yol gösterir, gerektiğinde ruhsal alıştırma önerir. Bu anlamda yeniçağcı kişisel gelişim çalışması, bir psikologdan ziyade bir psikagojist gibidir. Bir benzetme yapacak olursak, psikologa başvuran kişi psikologun bilgi ve becerisi sayesinde kendini tanıyıp, problemleri ile yüzleşip, dış dünya ile bozulan uyumunu yeniden düzenlerken; yeniçağcı kişisel gelişim uzmanına başvuran kişiyi kendini diğerinin aktif katılımcı olduğu bir ilişkide anlar ve karşısındaki kişinin telkinlerine açık olarak, önerilen belli ruhsal görev ve ritüelleri yerine getire-

rek ‘tekâmül’ yoluna girer. Yeniçağın gevşek bir kurumsallık içeren sosyal yapısı, eşitlikçi, çoğulcu, eklektik ve modernliğin değerleriyle örülü ideolojisi göz önüne alındığında tarikatların postmodern versiyonları gibidir.

Son olarak yeniçağ söylemi, kendisini muhatap alan kişiyi özel bir hissediş haline davet eder. Dünyaya yüce değerler ışığında bakan, aydınlanmışlara mahsus hakikatin farkında yükselen insan olma bilinci ve çabası, kişisel sorumluluk kadar kişiye günlük hayatta diğerlerinden ayrı bir konumda yaşaması yolunda güç bir rol de yüklemektedir. Bu bir anlamda postmodern bir bilgeliğe işaret eder. Eklektik, modern dünyayı tanıyan, gelenek karşıtı ve birey merkezli oluşu ile günümüzde Batılı tarzdaki sıradan hayat değerleri ile uyumludur. Ashehave (2004) yeniçağ söyleminin değer yüklü olduğunu ve içinde yaşadığımız çağa özgü bir söylemin inşasında önemli bir rol oynadığını ortaya koyar. Bu söylem yaşamın diğer alanlarına girmek, köklü kurum ve organizasyonların söylemsel pratiklerinde dönüştürücü bir rol oynamak iddiası taşımaktadır. Ruhsal yardım kitaplarının, daha geniş ölçekte kişisel gelişim programlarının bireyler üzerindeki etkisi incelenmeye değerdir. Bununla birlikte, yeniçağ hareketinin bireyleri daha olumlu, hoşgörülü, kabullenici, yüksek bir bilinç penceresinden bakma yönünde dönüştürmede başarılı olup olmadığı sorusu bir yana, toplum üzerindeki etkisi önemlidir.

Politik ve ekonomik aktörlerin ya da sağlık, eğitim vb sektör çalışanlarının “yeniçağ söylemini sahiplenip, bunu ‘kendi’ söylemlerine katma biçimleri yeniçağ inançlarını yaymanın en etkili biçimi olabilir ve toplumda yeniçağcılarının umduğu değişimi üretebilir” (Ashehave, 2004:29).

Kaynaklar

- Ashehave, I. (2004). If language is a game-these are the rules: a search into the rhetoric of the spiritual self-help book *if life is a game – these are the rules*. *Discourse & Society*, 15 (1), 5-31.
- Baumann, Z. (2001). *Bireyselleşmiş Toplum*, Çev. Y. Alogan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Baubérot, J. (2009). *Laiklik Tutku ile Akıl Arasında 1905-2005*, Çev. A. Er. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar ve Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bilgin, N. (1995). *Kollektif Kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Billig, M.; Contor, S.; Edwards, D.; Gane, M.; Middleton, D.; and Radley, A. (1988). *Ideological Dilemmas*. London: Sage Publications.
- Cloninger, C.R.; Svrakic, D.M.; Przybeck, T.R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50 (12): 975–90.
- Davies, B. and Harré, R. (1990). Positioning: the discursive production of selves, *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20(1): pp. 43–63.
- Dobbelaere, K. (1999). Towards an Integrated Perspective of the Processes Related to the Descriptive Concept of Secularization. *Sociology of Religion* 60 (3): 229-247.
- Edley, N. (2001). Analysing masculinity: interpretative repertoires, ideological dilemmas and subject positions, in M. Wetherell, S. Taylor and S. J. Yates (eds.), *Discourse as Data: a Guide to Analysis*, pp. 198–228. London:

- Sage Publications.
- Foucault, M. (2005). *The Hermeneutics of the Subject. Lectures at the Collège de France, 1981-82*. Eds. Frédéric Gros, François Ewald, Alessandro Fontana, Arnold I. Davidson, trans. Graham Burchell. New York: Picador.
- Foucault, M. (2005a). *Özne ve İktidar, Seçme Yazılar 2*, der. I. Ergüden ve T. Birkan, çev. I. Ergüden ve O. Akinhay. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Frankl, V. E. (1966). Self-Transcendence as a Human Phenomenon. *Journal of Humanistic Psychology*, 6:97-106.
- Hanegraaff, W. J. (1996). *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*. Leiden: Brill.
- Hadot, P. (2012). *Ruhani Alıştırmalar ve Antik Felsefe*, çev. K. Gürkan. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Harré, R. (1997). An outline of the main methods for social psychology. In N. Hayes (ed.) *Doing Qualitative Analysis in Psychology*, 17-37. Psychology Press: Sussex, (reprinted 1998).
- Jørgensen, M. and Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications.
- Keskin, F. (2005). *Özne ve İktidar*. Foucault, M. *Özne ve İktidar, Seçme Yazılar 2* içinde, der. I. Ergüden ve T. Birkan, çev. I. Ergüden ve O. Akinhay, s:11-24. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lasch, C. (1991). *The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Leary, M. R. (2004). *The Curse of the Self: Self-Awareness, Egotism, and the Quality of Human Life*. New York: Oxford University Press.
- Livergood, N. D. (2008). *Rediscovering Plato and the Mystical Science of Dialectic*. Tempe, Arizona: Dandelion Books Publication.
- Maslow, (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row Publishers, Inc.
- Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. In R. Farr and S. Moscovici (eds.), *Social Representations*, p: 3-69. Cambridge University Press, Maison des Sciences de l'Homme:Cambridge/Paris.
- Moscovici, S. (1988). Notes towards a description of social representations. *European Journal of Social Psychology*, Vol 18, 211-250.
- Moscovici, S. (1989). Preconditions for explanation in social psychology. *European Journal of Social Psychology*, Vol 19, 407-430.
- Moscovici, S. (1991/1992). La nouvelle pensée magique, *Bulletin de Psychologie*, 301-323.
- Moscovici, S. (1992). Presentation. *Bulletin de Psychologie*, t. 45/405; 137-144.
- Paker, K. O. (2005). *Günlük Düşünce Modernlik, Din ve Laiklik*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Parker, I. (1992). *Discourse Dynamics: Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. London: Routledge.
- Parker, I. (1989). *The Crisis in Modern Social Psychology*. London: Routledge.
- Potter, J. (1996). *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage Publications.
- Potter, J. and Wetherell, M. (1987). *Discourse and Social Psychology*. London: Sage Publications.
- Reynolds, J. and Wetherell, M. (2003). The discursive climate of singleness: the consequences for women's negotiation of a single identity. *Feminism and Psychology*, 13(4), pp. 489-510.
- Reynolds, J., Wetherell, M. and Taylor, S. (2007). Choice and chance: negotiating agency in narratives of singleness. *Sociological Review*, 55(2), pp. 331-351.
- Sennett, R. (2002). *Kamusal İnsanın Çöküşü* (2. basım), çev. S. Durak ve A. Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Twenge, J. M. (2009). *"Ben" Nesli*, çev. E. Öztürk. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Wagner, W., Duween, G., Themel, M., Verma, J. (1999). The modernization of tradition: Thinking about madness in Patna, India. *Culture and Psychology*, Vol. 5, 413-445.
- Wetherell, M. and Potter, J. (1988). Discourse Analysis and the Identification of Interpretative Repertoires. In C. Antaki (ed.) *Analysing Everyday Explanation*, pp. 168-183. London: Sage Publications.
- Wetherell, M. and Potter, J. (1992). *Mapping*

the Language of Racism: Discourse and the Legitimation of Exploitation. London: Harvester Wheatsheaf.

- Wetherell, M. (1998). Positioning and interpretative repertoires: Conversation analysis and poststructuralism in dialogue. *Discourse and Society*, 9(3), pp. 387–412.
- Whitenton M. R. (2012). Figuring Joy: Gratitude as Medicine in 1 Thessalonians 2:1–20. *Perspectives in Religious Studies* 39.1: 15-23.
- York, M. (2004). *Historical Dictionary of New Age Movements*. Lanham: Scarecrow Press.
- Zohar, D. (2003). *Kuantum Benlik*, çev. S. Keremanoğlu. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Zohar, D. ve Marshall, I. (2004). *Ruhsal Zekamızla Bağlantı Kurmak*, çev. B. Erdemli ve K. Budak. İstanbul: Meta Basım Yayım.
- EK: Analiz Edilen Metinler**
- Akay, Altan (1 Mart, 2011). Ne Kadar Mikro O Kadar Makro , <http://indigodergisi.com/2011/03/ne-kadar-mikro-o-kadar-makro/>
- Çavuşoğlu, Serpil (10 Haziran 2012). Tomatis Metodu ile İştme Terapisi, <http://indigodergisi.com/2012/06/tomatis-metodu-ile-istme-terapisi/>
- Çavuşoğlu, Serpil (28 Eylül 2011). Dikkat! Bir Günlüğüne Zihnini Uyandı!, <http://indigodergisi.com/2011/09/dikkat-bir-gunlugune-zihnini-uyandi/>
- Çivici, Didem (1 Ekim 2011). “Barışın Anahtarı Toprağa Yakındır”, <http://indigodergisi.com/2011/10/barisin-anahtari-topraga-yakindir/>
- Dabağlar, Nesrin (1 Nisan 2010). Semâzen ve Gezegen, <http://indigodergisi.com/2010/04/semazen-ve-gezegen/>
- Dabağlar, Nesrin (30 Aralık, 2011). Sonsuzlukla Kurulan Göbek Bağı: Karındaki İkinci Beyin, <http://indigodergisi.com/2011/12/sonsuzlukla-kurulan-gobek-bagi-%E2%80%9Fkarındaki-ikinci-beyin%CB%AE/>
- Elmas, Efe (1 Şubat 2008). Ben-e Göre Ben, <http://indigodergisi.com/2008/02/ben-e-gore-ben/>
- Elmas, Efe (7 Mayıs 2012a). Dile Benden Ne Dilersen IV: Dilekler için Meditasyon Teknikleri, <http://indigodergisi.com/2012/05/dile-benden-ne-dilersen-iv-dilekler-icin-meditasyon-teknikleri/>
- Elmas, Efe (1 Haziran 2012b). New Age Değil Old Age!, <http://indigodergisi.com/2012/06/new-age-degil-old-age/>
- Ercan, Türker (6 Mayıs 2012). Diyalektik, Kuantum ve Ontoloji, <http://indigodergisi.com/2012/05/diyalektik-kuantum-ve-ontoloji/>
- Ercan, Türker (1 Aralık 2007). Olasılıkların Olasılığı, <http://indigodergisi.com/2007/12/olasiliklarin-olasiligi/>
- Karaarslan, Hale (24 Mayıs 2012). Kronobioloji: Vücudumuzun Biyolojik Saati, <http://indigodergisi.com/2012/05/kronobioloji-vucudumuzun-biyolojik-saati/>
- Karaarslan, Hale (1 Haziran, 2012). Tüm Bilgi İnsanın Hücrelerinde Mevcuttur, <http://indigodergisi.com/2011/06/tum-bilgi-insanin-hucrelerinde-mevcuttur/>
- Karaarslan, Hale (1 Mart 2012). Bir İnsan Hayatı, <http://indigodergisi.com/2012/03/bir-insan-hayati/>
- Kuşu, Aziza La’Ra (12 Haziran 2012a). İnsan İlahi Gözdeki Bebek Gibidir <http://indigodergisi.com/2012/06/insan-ilahi-gozdeki-bebek-gibidir/>
- Kuşu, Aziza La’Ra (1 Nisan 2012b). Bir Neşe Senfonisi, <http://indigodergisi.com/2012/04/bir-nese-senfonisi/>
- Kuşu, Aziza La’Ra (1 Şubat 2012c). Büyülü Bahçe, <http://indigodergisi.com/2012/02/buyulu-bahce/>
- Kuşu, Aziza La’Ra (1 Mart 2012d). El İnsan “Dillenmiş Kur’an”, <http://indigodergisi.com/2012/03/el-insan-dillenmis-kuran/>
- Nart, Nilgün (8 Haziran 2012a). Spiritüel İş Bitiriciler, <http://indigodergisi.com/2012/06/sprituel-is-bitiriciler/>
- Nart, Nilgün (3 Temmuz 2012b). 5. Boyuta Taşınıyoruz, <http://indigodergisi.com/2012/07/5-boyuta-tasinyoruz/>
- Yılmaz, Necat (1 Temmuz 2011). Nazar’a Kuantum Bakışı, <http://indigodergisi.com/2011/07/nazara-kuantum-bakisi/>

- Yüksel, Rüya (7 Haziran 2012b). Biyolojik Yaşım 55 Peki ya Bilinçaltı Yaşım?, <http://indigodergisi.com/2012/06/biyolojik-yasim-55-pekiiya-bilincalti-yasim/>
- Yüksel, Rüya (30 Eylül 2011). Bilinçli Yaşamak, <http://indigodergisi.com/2011/09/bilincli-yasamak/>
- Yüksel, Rüya (4 Mayıs, 2012a). Çağımızın Hastalığı ‘Depresyon’dan Kurtulmak Mümkün mü?, <http://indigodergisi.com/2012/05/depresyon-cagimizin-hastaligi/>
- Tali, Murat (21 Haziran, 2012a). İsmi E Hali: Adınız Kaderinizi Etkiliyor mu?, <http://indigodergisi.com/2012/06/ismin-e-hali-adiniz-kaderinizi-etkiliyor-mu/>
- Tali, Murat (4 Haziran 2012b). Dualitenin Ortasında Kalmış Arayışlar, <http://indigodergisi.com/2012/06/dualitenin-ortasinda-kalmis-arayislar/>
- Taşkın, Deniz (4 Temmuz 2012a). Nefes: Yaşam Veren Kutsal Rüzgar, <http://indigodergisi.com/2012/07/nefes-yasam-veren-kutsal-ruzgar/#comment-357>
- Taşkın, Deniz (9 Haziran 2012b). İyimserlik Polyannacılık Değildir, <http://indigodergisi.com/2012/06/iyimserlik-polyannacilik-degildir/>
- Taşkın, Deniz (15 Mayıs 2012c). İyimser Olmanın Gücü, <http://indigodergisi.com/2012/05/iyimser-olmanin-gucu/>